

Örkény István: MACSKAJÁTÉK

Tragikomédia két részben

1969

Ezt a darabot úgy kell eljátszani, mintha egyetlen mondat volna. Nem tűr semmiféle lelassulást, megállást vagy színváltozást, hiszen elejétől a végéig nem más, mint zaklatott lelkű hősnőjének, Orbánnénak egyre zaklatottabb és feszültebb vitája önmagával, a nővérével, az egész világgal. Ehhez kell alkalmazkodnia az előadás tempójának és a színpad berendezésének is. Minden színhely elejétől fogva a színpadon van. Az tehát, ami látszólag Orbánné szobája - egy asztallal, pamloggal, telefontal, a rivalda előtt egy zongoraszékkal stb. -, a darab egyetlen színpadképe. Így például az asztal nemcsak Orbánnéé, hanem a leánya ebédlőasztala és egy eszpresszóasztal is.

Ettől a színpadi tértől elkülönítve csak a béna, tolokocsiban ülő Lizának van állandó helye a szín bal első sarkában.

Ez teszi lehetővé, hogy a folyamatosságot ne szakítsa meg semmi, s a darab hősnője úgy sétálhasson át egyik képből a másikba, hogy még a beszédét se legyen kénytelen megszakítani.

1969

A Macskajáték elé

A Macskajáték meséjét énelőttem már több ezren elmesélték. A darab arról szól, hogy két ember szereti egymást, de akadályok lépnek föl, s a csábító harmadik (akit ez esetben Paulának hívnak) minden női varázsát latba vetve magához láncolja a férfit, s a boldog pár oltár elé lép... Ez a szerelmi háromszög csak abban különbözik elődeitől, hogy szereplői nem tizen-, nem is huszon-, hanem hatvan-egynéhány évesek.

S bár úgy látszik, hogy a szenvedély kísérő tünetei, átvirrasztott éjszakái, forró vallomásai, boldog föllángolásai és féltékeny leselkedései pontosan ugyanúgy játszódnak le az elmúlás küszöbén, mint az élet hajnalán vagy delelőjén, bennünk, akik csak nézzük ezt a groteszk játékot, hullámozó és ellentmondó érzelmek ébrednek. A nagy szenvedélyekben - kívülről nézve -, még "normális" kitöréseiben is van valami hősie és ugyanakkor neveltséges vonás; hát még ha műfogsort, gyógycipőt s az öregség többi kellékét viselik azok a hősök, akik a szenvedély máglyáira fellépnek. Amikor kinevetjük, szánjuk is őket, de szánalmunk mögött ott bujkál a mosoly. Mi, emberek, csak egyféleképpen tudunk szenvedni és örülni, akár az élet elején, akár a végén tartunk; joggal mondhatjuk hát, hogy ha sírva, ha nevetve: a színpadon mi magunk is ott vagyunk.

E groteszk történet főhőse özvegy Orbán Béláné, s a darab valójában az ő véget nem érő vitája, szájkodó, alakoskodó, még a hazugságtól sem visszariadó pörlekedése mindenkivel, aki körülveszi: a lányával, a szomszédnőjével, Paulával s legfőképpen az ő München közelében élő nénjével, Gizával. Körömszakadtáig harcol, hogy zűrzavaros, értelmetlen és

reménytelen szerelmét ráerőszakolja a világra. Hogy célját elérje, nem riad vissza semmitől: hazudik, pletykázik, leselkedik és veszekszik, és amikor már semmi sem használ, végső kétségbeesésében megmérgezi magát. Megvan benne minden, amire az ember képes: egy piaci kofa nagyszájúsága és egy görög tragika fensége. Mit is tehetne mást? Orbánné a természet törvényei ellen harcol, mert semmibe veszi az öregséget, és hadat üzen a halálnak. Bukásra ítélt küzdelem ez, mégis ő lesz a győztese - igaz, drágán fizet érte. A győzelem órája már az összeomlás, a kifulladás órája is, öröme inkább csak jelkép, ahogy egy zászló lobog egy rommá lőtt, kiégett város füstölgő falai fölött.

1971

SZEREPLŐK

ORBÁNNÉ
GIZA
PAULA
EGÉRKE
ILUS
CS. BRUCKNER ADELAIDA
CSERMLÉNYI VIKTOR
JÓZSI
PINCÉR

Bemutató a Szolnoki Szigligeti Színházban, 1971-ben

Budapesti bemutató a Pesti Színházban, 1971-ben

Első rész

Egy régi, elsárgult fénykép jelenik meg a vetítövászonon.

ORBÁNNÉ *belép, tárgyilagosan.* Ez a pillanatkép 1918-ban vagy 1919-ben készült, a Szolnok megyei Létán, kint a Holt-Tiszánál, a cukorgyári lakótelep közelében, ahol lánykorunkban laktunk. Fent a gyár féderes kocsijának hátsó fele látszik (a lovak nem), az ereszkedőn pedig két lányalak szalad lefelé. Azok mi vagyunk, Szolnok megye szépei, a Szkalla lányok, amint az első túllruhánkban, szélfúttá hajjal, kacagva, integetve szaladunk a víz felé. A képet már eredetileg túlexponálták, a két homályos lányalak azóta megsárgult, kifakult, arcunk is alig kivehető. *A fénykép eltűnik.*

GIZA *a színpad sarkában feltűnik.* Orbánné nénje, még tolószékben is tiszteletet parancsoló, elegáns jelenség. *Előtte egy kis asztal - a telefontal és néhány könyvvel.* München ide majdnem száz kilométer, de azért este 8-kor, német pontossággal, majdnem libasorban befutottak a parkba az autók. 8.30-kor a lány, nem az én Schwesterem, hanem a szobalány,

kinyitotta az ebédlőajtót, és előbb engem gurított az asztalfőhöz, aztán én mutattam meg mindenkinek a helyét. Mint írtam, ilyen kisebb estélyen nincs név szerinti ültetés, tehát odahívhattam magam mellé Rauschenigg professzort, aki nemcsak orvosnak nagyszerű, hanem társalgónak is. Persze, nem azért volt meghíva, mert az én kezelőorvosom, hanem a bátyja miatt, aki a Bajor Kereskedelmi Kamara alelnöke, és Misinek fontos nexusa. Rauschenigg rögtön a hogylétem felől érdeklődött; azt mondtam, amin nem lehet változtatni, amiatt nem érdemes panaszkodni. Gratulált, milyen erős vagyok, és nagyon okos dolgokat mondott, de amikor fáradt vagyok, kihagy a memóriám. A Schwester hozza az altatómat, reggel folytatom.

ORBÁNNÉ *elnyűttnek látszó, de elnyűhetetlen, idősebb asszony. Van benne valami alapvető lomposság, amin az sem változtat, hogy nemrég új ruhát kapott, és a haját is barnára festette. Levelet ír. A levélírásnak azonban semmi látható jele sincsen, Orbánné a szöveghez illően mozog, tesz-vesz, s elejétől a végéig a közönséghez beszél. Már az első szava csupa indulat. Rémes napom volt. Egy csomó bosszúság ért, és mindegyiken felizgattam magam. Ismersz, drágám! Ha sok bajom van, felgyűlik bennem a méreg, és mintha égő kanócot húznék magam után, minden átmenet nélkül felrobbanok. Mellesleg Mistótné, a tejszarnokosnő, már régen az idegeimre megy, de hogy pont Paula szeme előtt, a Csatárka utcai tejszarnokban! Képzeld el, Gizám; bal karomon a társbérlem macskája, jobb kezemben egy joghurtosüveg, benne fél deci tej, a fél lábamon papucs, a másikon fűzős cipő, és a fejemen egy vadidegen nő kalapja, mely véletlenül rajtam maradt. Én kiabálok, és nem nagyon válogatom meg a szavaimat, Mistótné szintén, a mögöttem álló négy öregasszony is kiabál, mert az egész környéken tejszarnokellenes a hangulat. És most képzeld el, hogy ennek a zürzavarnak a tetőfokán nyílik az ajtó, és ott áll egy nő. Kérlek, Gizám, szőke haja volt, de olyan természetesen szőke, mint ahogy egy pohár tiszta vizet se lehet festeni. Mogyorószínű, jersey angol kosztüm volt rajta, amire rá volt írva, hogy nem Budapest. De mindez nem érdekes, drága Gizám, hanem az, hogy még meg se szólalt, csak állt és nézett, de abban a szempillantásban csönd lett, mindenki őt bámulta, és mindenki szégyellte magát. Nem ismertem meg. Ő kezdett engem nézni, aztán megkérdezte: "Ha nem tévedek, ugye, Orbán Béláné?" Nekem meg nem jött ki hang a torkomon, csak a tejszarnokosnő kezdett magához térni, folytatni próbálta a pofázást, de csak egy fél kukorékolás jött ki belőle, mert akkor Paula ránézett, és azt kérdezte: "Mit óhajt, asszonyom?" Mistótné abban a pillanatban erkölcsi halott volt, és egy szó se jött ki belőle, amikor fizetés nélkül eltávoztam Paulával. A nagy felfordulásban ugyanis otthon felejtettem a pénzemet is. Hazakisért. Aztán utánad kérdezett, mondtam, hogy az állapotod, sajnós, változatlan, pedig Garmisch-Partenkirchenben a legjobb orvosok felügyelnek rád. Azt üzenté, csókoltat, aztán megjegyezte, milyen remek kis kalapom van, és milyen fiatal vagyok benne. És kérlek, Gizám, ahelyett, hogy bevallottam volna, hogy a kalap egy vadidegen nőé, és véletlenül maradt a fejemen, azt meséltem, hogy a Belvárosban vettem, kétszázötven forintért. Aztán megbeszéltük, hogy kedden találkozunk a Nárciszban. És kedd óta mindennap ott találkozunk. Gizám! Drága Gizám! Az a legfurcsább, hogy tulajdonképpen sose mond semmi különöset, de én mégis mindig a hatása alá kerülök. Azt hiszem, ő olyan hatással van rám, mint te. Gizám, drága Gizám, végre találtam valakit, aki törődik velem, aki figyel rám, érdeklődik, kérdez... Mennyit kérdez! Mindent tudni akar, és akármit mondok, érdekes. Éntőlem már senki se kérdezett semmit! Amióta téged elvesztettelek, most érzem először, hogy fontos vagyok valakinek. Azóta vagyok magamnak is fontos. Most befejezem, mert sietek a Nárciszba. Holnap megint írok, addig is sokszor csokol szerető húgod, Erzsi. *És már le is ül: barátnője mellé, az eszpresszóasztalhoz.**

PAULA *vonzó, koránál fiatalabbnak látszó asszony, tele életkedvvel. És volt egy lovagod.*

ORBÁNNÉ Erre rosszul emlékszel.

PAULA Pedig nem tévedek.

ORBÁNNÉ Szegény urammal voltam végig.

PAULA Épp ő emlegette.

ORBÁNNÉ Ő? Mikor?

PAULA A házmesterék az óvóhely legmelegebb zugában tanyáztak. Karácsony este föltettek néhány lemezt.

ORBÁNNÉ Rémlik valami.

PAULA Mind odahúzódtunk. És a férjed azt mondta: "Hallod? A lovagod."

ORBÁNNÉ Biztos ez? Szegény Bélám azt se tudta, mi a féltékenység.

PAULA Nevetve mondta.

ORBÁNNÉ Akkor lehet.

PAULA De te nem neveltél.

ORBÁNNÉ Milyen jó fejed van!

PAULA És a lovagod? Él?

ORBÁNNÉ Él.

PAULA Szoktad még látni?

ORBÁNNÉ Szoktam, de nem gyakran.

PAULA Milyen gyakran?

ORBÁNNÉ Nálam vacsorázik minden csütörtökön.

PAULA De hiszen ez szép!

ORBÁNNÉ Szép? No hiszen! Csak látnád!

PAULA Miért? Milyen?

ORBÁNNÉ Csupa has. Mintha föl lenne fűjva. Mintha csak beszívná a levegőt, de nem lélegezné ki.

PAULA Mi is a neve?

ORBÁNNÉ És a modora! Erre én igazán nem vagyok kényes, de a rosszullét környékez, amikor udvarol.

PAULA Ebben is van valami megható.

ORBÁNNÉ Ebben csak a te gyengéd lényed talál valami meghatót.

PAULA Hogy is hívják?

ORBÁNNÉ Kizárólag tele szájjal beszél, jobban mondva, nem is tud másképp beszélni, mert úgyszólván állandóan eszik.

PAULA Te túlzol!

ORBÁNNÉ Még szépítem is! Múlt csütörtökön megevett egy levesbe főtt kappant, utána másfél kiló rántott karajt, befejezésül egy tepsi rétest.

PAULA Nekem ez imponál!

ORBÁNNÉ Mialatt az egyiket ette, már be kellett hoznom a másikat, hogy lássa, mi vár rá.

PAULA Jópofa lehet. Nem akarod megmondani a nevét?

ORBÁNNÉ Még nem mondtam?

PAULA Még nem. *Paula int a pincérnek.*

PINCÉR Mit parancsolnak a hölgyek?

PAULA Igyunk valamit. Hozzon két Hubertust, Ferikém.

ORBÁNNÉ Köszönöm, én nem szoktam.

PAULA Az én kedvemért, Erzsi... *A pincérre néz, bólint. A pincér el.*

ORBÁNNÉ Hol hagytad abba?

PAULA Ott, hogy nem akartad megmondani a nevét.

ORBÁNNÉ Alig hiszem, hogy ismernéd.

PAULA Ne mondd, ha nem akarod.

ORBÁNNÉ Csermlényi Viktornak hívják.

PAULA Csermlényi Viktornak? És őt ne ismerném?

ORBÁNNÉ Úgy tudom, nem vagy operabarát.

PAULA De hisz őt mindenki ismeri! Ő világhírű!

ORBÁNNÉ Volt. Most a Pamutiparban korrepetál szegény.

PAULA Kevés a nyugdíja?

ORBÁNNÉ Nem a pénz miatt csinálja.

PAULA Ez is tetszik nekem. Föllégni nem szokott már?

ORBÁNNÉ Csak esztrádműsorokban. Már csak egy-két rövid dalra futja a lélegzete.

PAULA Miért?

ORBÁNNÉ Tüdőtágulása van.

PAULA Ez is szép.

ORBÁNNÉ Mi ezen a szép?

PAULA Hogy mégis énekelni akar.

ORBÁNNÉ De a hangja nem a régi már.

PAULA Talán ez a legszebb az egészben.

ORBÁNNÉ Ezt már nem is értem.

PAULA Tetszik nekem, ha valaki dacolni akar a tüdőtágulásával, kiáll egy külvárosi pódiumra, és énekel, amíg ki nem fullad.

ORBÁNNÉ Erre nem gondoltam.

PAULA Szeretném megismerni.

ORBÁNNÉ Nagy csalódás lenne.

PAULA Miért?

ORBÁNNÉ Mert amit Viktorba belemagyarázol, az csak benned van meg. Ő pontosan olyan, amilyenek én látom, egy lármás, rendetlen, mocskos, kibírhatatlan alak...

PAULA Furcsa, hogy szegény férjedről csupa jót mondasz, őt viszont folyton pocskondiázod.

ORBÁNNÉ Miért furcsa ez?

PAULA Mintha őt szeretted volna jobban.

ORBÁNNÉ Melyiket?

PAULA Ezt a Csermlényit.

ORBÁNNÉ Én? Viktort? Ne nevetess! *Nagyot nyel.* Nézd, ha én egyszer teljes életnagyságban megmutatnám neked az én Viktoromat, nem mondanál többé ilyen örültségeket.

PAULA Hát mutasd be!

ORBÁNNÉ *nevet.* Még csak ez hiányzik! Te már az első kézcsóknál rosszul lennél.

PAULA Miért?

ORBÁNNÉ Mert mint egy vizsla, összenyalná a kezedet.

Nagyot nevetnek. Orbánné fölkel, átmegy a pamlaghoz, de már útközben elkezd Gizához beszélni. A következő jelenet tulajdonképpen egy interurbán beszélgetés, ők azonban - most is, és a következőkben is - úgy folytatják ezeket a hosszú párbeszédet, hogy a készülékhez hozzá se nyúlnak.

GIZA Halló! Halló! Hallasz engem?

ORBÁNNÉ Igen, hallak.

GIZA Ne kerülgesd a kását! Mit mondott erre a tejcarnokosnő?

ORBÁNNÉ Hogy nem köteles kiszolgálni fél deci tejet.

GIZA Hát miért nem vettél többet?

ORBÁNNÉ Mert ennyi elég a macskának.

GIZA Ezen vesztetek össze?

ORBÁNNÉ Még nem. Erre én a lehető legudvariasabban megkérdeztem! "Hol van az kiírva, angyalom?"

GIZA Erre mit mondott?

ORBÁNNÉ Hogy ezt nem kell kiírni, mert ez természetes.

GIZA Erre mit mondtál?

ORBÁNNÉ Hogy mindent ki kell írni.

GIZA Erre mit mondott?

ORBÁNNÉ Hogy különben is, a tejcarnok vasárnapi nyitva tartása a csecsemők és gyermekek tejellátását szolgálja, nem pedig az állatok etetését. Ettől már kezdett melegem lenni.

GIZA És mit mondtál?

ORBÁNNÉ Azt kérdeztem, még mindig udvariasan: "És ez miért nincs kiírva magánál, angyalom?"

GIZA Erre mit mondott?

ORBÁNNÉ Hogy ezt se kell kiírni, mert ez is természetes.

GIZA Erre mit mondtál?

ORBÁNNÉ Ha ki van írva, hogy a sütemények fogdosása tilos, akkor ezt is ki lehetett volna írni.

GIZA Erre mit válaszolt?

ORBÁNNÉ Hogy nem lehet mindent kiírni.

GIZA Erre mit mondtál?

ORBÁNNÉ Hogy lehet.

GIZA Erre mit mondott?

ORBÁNNÉ Hogy nem lehet.

GIZA Erre mit mondtál?

ORBÁNNÉ Hogy lehet.

GIZA Kiabáltál vele?

ORBÁNNÉ Még nem.

GIZA Ő kezdett kiabálni?

ORBÁNNÉ Én kezdtem kiabálni, mert fölkért, hogy azonnal hagyjam el a helyiséget. Kérdeztem, milyen jogcímen. Azt mondta, azon a jogcímen, hogy a tejsarnokba állatokat behozni tilos. Kérdeztem: és ez hol van kiírva? Azt mondta, pont a fejem fölött.

GIZA Tényleg ki volt írva?

ORBÁNNÉ Tényleg ki volt írva.

GIZA Akkor neki volt igaza.

ORBÁNNÉ Ettől lettem dühös.

GIZA Miket mondtál?

ORBÁNNÉ Ami már hónapok óta felgyűlt bennem.

GIZA Goromba voltál?

ORBÁNNÉ Akárhogy vigyázok, ilyenkor kiszalad valami a számon.

GIZA Mit mondtál neki?

ORBÁNNÉ Hogy duplavalagú.

GIZA Mit jelent ez?

ORBÁNNÉ Semmi különöset.

GIZA Sértő szó?

ORBÁNNÉ Hallottál már tőlem sértő szavakat?

GIZA Még rád is kellett szólnom.

ORBÁNNÉ Te sosem szeretted az erős kifejezéseket.

GIZA És akkor lépett be az a bizonyos Paula?

ORBÁNNÉ Miért mondod ezt ilyen gúnyosan?

GIZA Hol itt a gúny?

ORBÁNNÉ A hanghordozásodban van a gúny.

GIZA Képzeld, drágám.

ORBÁNNÉ Úgy látszik, Paula barátnőm valamiért nem tetszik neked.

GIZA Tévedsz. Az nem tetszik, hogy rendetlen öltözékben lépsz ki az utcára.

ORBÁNNÉ Nem volt időm felöltözni, mert megszökött a macska.

GIZA Egy macska nem szokott megszökni.

ORBÁNNÉ Nem is az én lakásomból szökött meg, hanem a szomszédnőm lakásából.

GIZA Hogy kerülsz te félig felöltözve a szomszéd lakásba?

ORBÁNNÉ Hány perce beszélünk?

GIZA Ne törődj velem.

ORBÁNNÉ Mégis?

GIZA Nem számít. Talán beteg a szomszédnőd?

ORBÁNNÉ A szomszédnőm nem is volt otthon.

GIZA Hogy kerülsz te félig felöltözve a szomszédnőd üres lakásába?

ORBÁNNÉ Édes Gizám, ez igazán nem fontos.

GIZA Tudni szeretném.

ORBÁNNÉ Miért kell neked minden legapróbb részletet tudni?

GIZA Mert féltetek.

ORBÁNNÉ Engem nem kell félteni.

GIZA Lehet, hogy az egész nem más, mint a nálad szokásos felfordulás, de a leveledből úgy veszem ki, hogy több.

ORBÁNNÉ Miből vetted ezt ki?

GIZA Inkább csak érzem.

ORBÁNNÉ Miből érzed?

GIZA A szavaidból is érzem.

ORBÁNNÉ Mindent elmondok, Gizám, csak nyugodj meg. A szomszédnőm egy drága kis szerencsétlen teremtés. Mindenki csak Egérkének nevezi. Tudod, van egy játékunk. Ha hazajön a hivatalból, átnyávog nekem, én beeresztem az adjunktusék macskáját, az visszanyávog. Egérke felel a macskának, a macska Egérkének... Nem is játék ez, csak olyan szokás... Szóval, nálam van a lakása kulcsa, mert egész nap dolgozik, és csak a szabad idejében foglalkozik kalapokkal. Épp öltözködtem, amikor az egyik vevője telefonált, hogy elkészült-e már a kalapja. Amikor átmentem megnézni, a macska a karomon ült, de egy percre letettem, mert kíváncsiságból fölpróbáltam annak a nőnek a kalapját. Abban a szempillantásban leszaladt a lépcsőn.

GIZA És te utána.

ORBÁNNÉ Hát persze.

GIZA Abban az öltözékben.

ORBÁNNÉ Így is a harmadik utcában értem utol.

GIZA Hogy tehetnél ilyet?

ORBÁNNÉ Te nem ezt tetted volna?

GIZA Nincs olyan macska a világon, amelyért én hanyag öltözékben szaladgálnék az utcán.

ORBÁNNÉ Tudod jól, hogy a macska nem az enyém, hanem a társbérlőmé. Azt is megírtam, mennyire ragaszkodik hozzám. Képzelheted, mit szóltak volna az adjunktusék, ha megszökik az ő imádott macskájuk, melyre már amúgy is féltékenyek voltak.

GIZA Ezt nem írtad.

ORBÁNNÉ Mit nem írtam?

GIZA Te csak azt írtad, hogy az adjunktusék végtelenül finom és udvarias emberek, de azt nem, hogy féltékenyek.

ORBÁNNÉ Ez olyan érdekes?

GIZA Az az érdekes, hogy miért féltékenyek.

ORBÁNNÉ Mert állítólag elcsábítom a macskájukat.

GIZA Mivel csábítod el a macskájukat?

ORBÁNNÉ Mennyibe kerül egy perc?

GIZA Már mondtam, hogy ne törődj vele.

ORBÁNNÉ De engem idegesít, ha nem tudom, hogy ez a beszélgetés mibe kerül.

GIZA Semmibe.

ORBÁNNÉ Az nem lehet.

GIZA A telefonszámla Misi vállalatának költségşámlájára megy.

ORBÁNNÉ De a vállalat Misié.

GIZA Csakhogy a telefon a rezsit terheli.

ORBÁNNÉ Akkor is ő fizeti.

GIZA Misi örül neki. Minél nagyobb a telefonszámlája, annál kevesebb az adó.

ORBÁNNÉ Ezt nem értem.

GIZA Mivel csábítod az adjunktusék macskáját?

ORBÁNNÉ Egy fél deci tejet szoktam neki adni.

GIZA Mást nem?

ORBÁNNÉ És egy kis húst.

GIZA Szerinted ez helyes?

ORBÁNNÉ Ők nagyon finom emberek, de túl érzékenyek.

GIZA Akkor én is túl érzékeny vagyok.

ORBÁNNÉ Te is megsértődnél?

GIZA Én is megsértődnék.

ORBÁNNÉ Te is túl érzékeny vagy, drága Gizám.

GIZA Ezt most hallom először.

ORBÁNNÉ Mert most vagy először megsértve.

GIZA Honnan veszed ezt?

ORBÁNNÉ Ebből a telefonbeszélgetésből.

GIZA Semmi jelét sem adtam annak, hogy meg volnék sértve.

ORBÁNNÉ Mert nem vagy őszinte hozzám.

GIZA Tudod, hogy mindig őszinte voltam hozzád.

ORBÁNNÉ Elejétől fogva érzem, hogy valami bánt.

GIZA Nem tudom, mire célzol.

ORBÁNNÉ Paulára célzok.

GIZA Megint képzelődsz. Ha neked egy új barátnőd van, akivel jól érzed magad, annak én csak örülök.

ORBÁNNÉ Tudom, hogy örülsz, de valami megzavarja az örömet.

GIZA Semmi. Én legföljebb a leveled egy passzusát érzem egy kicsit elhamarkodottnak.

ORBÁNNÉ Melyik passzusát?

GIZA Azt írtad, hogy az a bizonyos Paula pont olyan hatással van rád, mint én.

ORBÁNNÉ Nagyon csodálkozom, édes Gizám.

GIZA Miért csodálkozol, drágám?

ORBÁNNÉ Mert ezt a legnagyobb elismerésnek szántam. Az ő finom lénye, lelki nemessége emlékeztet rád.

GIZA Csakhogy ez a te Paulád mogyorószínű jerseyben jár, és szőkére festi a haját. Ebben is hasonlítunk?

ORBÁNNÉ Te is nagyon sokat adsz az öltözködésre, Gizám.

GIZA Mert reprezentálok a fiam házában. Hidd el, hogy a legdrágább párizsi ruháim is a koromhoz illőek. És nézd meg a hajamat, drágám. Nem szőke, hanem ősz.

ORBÁNNÉ Neked abban is szerencséd van, hogy gyönyörűen őszültél. De az se bűn, ha valaki befesti a haját.

GIZA Még véded is?

ORBÁNNÉ Paulának nincs szüksége védelemre. Milliók és milliók járnak festett hajjal.

GIZA Mondd ezt még egyszer.

ORBÁNNÉ Mit mondjak még egyszer?

GIZA Amit utoljára mondtál.

ORBÁNNÉ Azt mondtam, hogy milliók járnak festett hajjal.

GIZA Sejtettem.

ORBÁNNÉ Mit sejtettél?

GIZA Hogy ez a Paula milyen hatással lesz rád.

ORBÁNNÉ Milyen hatással?

GIZA Te is szőke lettél?

ORBÁNNÉ Megáll az eszem.

GIZA Igen vagy nem?

ORBÁNNÉ Meg kell mondanom, édes Gizám, hogy egy kicsit furcsállom ezt a feltételezést.

GIZA Úgy nyugodjon békében drága jó apánk?

ORBÁNNÉ Nem szoktam ilyen butaságokra esküt tenni.

GIZA Akkor mégis szőke vagy.

ORBÁNNÉ Nem vagyok szőke.

GIZA Más színt ajánlott az a drága Paula?

ORBÁNNÉ Arról beszélsz így, aki szegény férjemmel együtt megmentett az éhhaláltól az ostrom alatt?

GIZA Ki mentett meg az éhhaláltól? Ezt most hallom először.

ORBÁNNÉ A barátnóm. Dr. Kausz Istvánné. A Paula. Mi ugyanis együtt vészeltük át az ostromot egy budai pincében. Szegény Bélám, amilyen mulya volt, nem gondoskodott az ellátásunkról. Ha Paula nincs, ott fordultunk volna fel éhen.

GIZA Én terólad beszélek.

ORBÁNNÉ De ez Paulára üt vissza.

GIZA Engem csak a te sorsod aggaszt.

ORBÁNNÉ Ne aggasszon téged az én sorsom.

GIZA Öt perc múlva szégyellni fogod ezt a veszekedést.

ORBÁNNÉ Soha életemben nem veszekedtem.

GIZA Egész életedben imádtál veszekedni.

ORBÁNNÉ Fejezzük be ezt a beszélgetést, drágám.

GIZA Épp erre akartalak kérni, édesem.

ORBÁNNÉ Misit üdvözlöm.

GIZA Át fogom adni.

ORBÁNNÉ És Hildegardot és a két unokádat is.

GIZA Köszönöm szépen.

ORBÁNNÉ Csókollak, Gizám.

GIZA Csak vigyázz magadra!

ORBÁNNÉ Nincs mire vigyázzak.

GIZA Aludj jól!

ORBÁNNÉ Te is!

ORBÁNNÉ *ülve marad, zaklatottan maga elé mered. Némán folytatja a vitát. Mintha Gizának egy újabb vádjára válaszolna, idegesen. Légy szíves, hagyjál nekem békét! Legyint, mint aki tudja, hogy hiába beszél, újra maga elé néz.*

Halk nyávogást hallunk. Feltűnik Egérke, egy kortalan, szürke teremtés. Kezében fácántollas, csinos női kalap. Másodszor is nyávog, barátságosan, mint aki bebocsáttatást kér. Orbánné csak odapillant, de nem reagál. Egérke harmadszor is nyávog, hangosabban, aggódva. Erre se jön válasz. Egérke kopog.

ORBÁNNÉ *még a telefonbeszélgetés hatása alatt. Tessék!*

EGÉRKE *nyugtalanul belép.* Erzsike drága! Nem zavarok?

ORBÁNNÉ Nem.

EGÉRKE Igazán nem?

ORBÁNNÉ Mondtam már, hogy nem.

EGÉRKE Inkább holnap jövök. Látom, hogy zavarok.

ORBÁNNÉ Hányadszor mondjam, hogy nem zavarasz? Mi kell?

EGÉRKE *egy kalapot mutat.* A Matusz né kalapja. Már kétszer alakítottam, és még mindig túl sportos neki.

ORBÁNNÉ *kirobban.* Túl sportos? Ott egye meg a fene! Megmondtam neked, hogy majd én beszélek veled, de te minden hülye hisztérikának beadod a derekadat. Fogadjunk, hogy nekem nem merte volna visszaadni.

EGÉRKE *félénken.* Nem tetszik fölpróbálni?

ORBÁNNÉ Minek?

EGÉRKE Mert hátha neki van igaza.

ORBÁNNÉ Nekem ahhoz nem kell egy kalapot fölpróbálni, hogy lássam, kinek van igaza. Azt fogod mondani: Asszonyom, Orbán Béláné üzeni, hogy ez a kalap nem túl sportos. És ha van még valamilyen megjegyzése, forduljon egyenesen őhozzá!

EGÉRKE Köszönöm szépen.

ORBÁNNÉ Szívesen. És most szeretnék egy kicsit egyedül maradni.

EGÉRKE Erzsike drága, csak nincs valami baj?

ORBÁNNÉ Nincs.

EGÉRKE *megriadva.* Akkor elmegyek. *Lábujjhegyen kilopakodik. Kint megáll, komoran néz maga elé.*

ORBÁNNÉ *odanéz, s mintha megérezné, hogy Egérke aggódik érte, egy kis mosollyal átnyávog neki.*

EGÉRKE *megnyugszik, elmosolyodik, boldogan visszanyávog, fejébe nyomja a kalapot, és kimegy a színről.*

ORBÁNNÉ Drága Gizám, nagyon szégyellem magam, hogy tegnap olyan ingerülten beszéltem veled a telefonba, épp veled, aki legdrágább vagy nekem a világon! Néha, amikor a te erkölcsi magaslatodról lenézel az emberre, elvesztem a fejem. Szép tőled, hogy aggódsz, bár ki nem állhatom, ha aggódnak értem. Tudd meg, Gizám, igenis, barna a hajam, és mégsem

érzem bűnösnek magam. Paula vitt el a fodrászhoz, aki mindjárt eltalálta azt a meleg, de diszkrét mahagóniszínt. Azt mondta, ez az én igazi egyéniségem. Az ősz haj megmásította a lényemet. És aztán Paula nekem adta, valósággal rám erőszakolta azt a bizonyos mogyorószínű jerseyt. És aztán lekönyörögte rólam a magas szárú fűzős cipőt. És igaza lett! Hogy milyen más érzés, azt el se mondhatom! Nem ismernél rám. Elegáns nő lettem. És bocsáss meg az őszinte szóért. Neked mindig hajlamod volt rá, hogy a látszatról ítélj. Paulánál is csak a külsőségeket vetted észre, pedig többről van itt szó, mint egy kiszőkített haj! Én már azt se tudtam, milyen ruha van rajtam. Az ember hozzákopik a körülményeihez. Akit semmibe vesznek, semmivé válik. De hát mit vegyenek észre az emberek egy lompos, unalmas öregasszonyon?

GIZA Csendes a ház, Misiék Baden-Badenben vannak. Délutánonként felhozzák az unokákat, de a Schwester is bent marad, meg a Fräulein is. Úgyse tudnék velük egyedül mit kezdeni. Emlékszel még apánk esti meséire? Itt most nagyon vigyáznak, nehogy bármivel megfélemlítsék a gyerekeket. Hildegard egyszer szólt, hogy az én meséimben túl sok a vasorrú bába, medve, ördög, lidérc. Évezredek óta így nevelkednek az emberek, mondtam. És olyan jól sikerült ez a nevelés? - kérdezte. Mit mondjak? Talán nekik van igazuk. Inkább nem mesélek. Különben mi a magyarázata annak, hogy tőlem semmiféle ajándécsomagot se voltál hajlandó elfogadni, még ruhákat sem, és Paulától igen? Csak furcsállom. Egyébként a mogyorószínű, ha elég sötét árnyalatú, nem okvetlenül túl fiatalos, és nyugodtan viselheted.

ORBÁNNÉ *fölpattan, bosszúsan átsiet Ilusékhöz. Lánya és a veje ebédelnek, és csak egy közönyös oldalpillantással fogadják a mama érkezését. Ingerültségét észre se veszik. Orbánné izgatottan áll meg az asztal előtt, és mutatja új ruháját. Hát tessék. Ez az a ruha, amivel Giza nénétek úgy meg van akadva. Kérlek, Ilus, nézd meg. Döntsétek el ti.*

ILUS *oda se figyel. Üljön le, mama. Egybesült disznóhús. A mama kedvence.*

ORBÁNNÉ *leül. Most nem vagyok éhes.*

JÓZSI *ő is másra gondol. Az nem lehet. A mamának enni kell.*

ORBÁNNÉ *megint tűzbe jön. Mellesleg, azt se tudom, mi baja vele. Egy szürke anyag lehet világos vagy sötét. De a mogyorószínű, tudtommal, mogyorószínű, annak nincsenek árnyalatai. Fölugrik, a lányához lép, mutatja a ruhát. Hát mi ez? Mondd meg te. Szerinted ez a mogyorószínű világos?*

ILUS *fölpillant. Kihül a hús, mama. Tessék hozzálátni. Behunyja a szemét, angolul memorizál. Mogyoró, az hazelnut. That's a hazelnut coloured jersey. Do you like this shade, Madam? Yes, I love it.*

ORBÁNNÉ *eközben csalódottan hátat fordít Ilusnak, Józsihoz lép. Nézz már ide, Józsi. Túl világos ez a ruha?*

JÓZSI Igen, mama. A ruha túl világos.

ORBÁNNÉ No jó. Hol láttál már ennél sötétebb mogyorószínű jerseyt?

JÓZSI Nem tudom, mama. Vagyis tudom. Én még egyáltalán nem láttam mogyorószínű jerseyt.

ORBÁNNÉ Hogyhogy nem láttál? Itt látod rajtam azt a mogyorószínű jerseyt.

JÓZSI Ja, igaz. Akkor láttam.

ORBÁNNÉ És ez teszerinted is túl fiatalos?

JÓZSI Azt én egy szóval se mondtam. Tessék már leülni. Egybesült disznóhús, mama, kérem.

ILUS *memorizál.* Egybesült disznóhús. *Belelapoz a szótárba.* Pork chop. Roasted pork chop.

ORBÁNNÉ *a lányára néz, aztán lassan fölkel az asztaltól, előrelép a rivaldához, hátul Ilus és Józsi tovább ebédelnek.*

ILUS *közben csak mondja az angol szöveget.* That's your favourite dish, professor. It's roasted pork. Please, have a slice of roasted pork chop, professor.

ORBÁNNÉ *szenvedő arccal hallgatja Ilus szövegét. Aztán Gizának kiönti a szívét.* Te, drága Gizám, tévhitben élsz. Ülsz abban a kastélyban, ahol megszűrök neked még a levegőt is. Helikopterrel visznek rövidhullámú kezelésre Münchenbe. Írod a szebbnél szebb leveleidet, de tizenhat év alatt elfelejtetted, hogy nekem egy közönséges plomba a fogamba fél délután várakozásomba kerül, miközben tizenötösör összeveszünk, hogy ki jött hamarabb. Mit tudsz te erről, drága Gizám? Olyan élet, mint a tied, nagyon kevés akad. S olyan fiú, mint a te Misid, még kevesebb. Te ott nemcsak családtag vagy, hanem egyenrangú fél is, megosztják veled az életüket, asztalfőre ültetnek, reprezentálsz. De hogy élek én? Mim van nekem? Ezek a vasárnapi ebédek a lányoméknál. Nem panaszképp mondom, nincs egy rossz szavam se Ilusékra. De hát megvan a maguk élete. Józsinak mindene a múltó, még a vasárnapi öltönyéből is árad az altatók édeskés szaga. Ilus sorra teszi le a nyelvvizsgákat, mert minden vizsga fizetésemelést jelent. Ha volna gyerekük, nem lenne semmi baj. De így mire kellenék? Ketten dolgoznak. Megvan mindenük. Se elvenni, se hozzáadni nem tudok semmit. Mi marad nekem?

ILUS *fölpillant, észreveszi, hogy nincs ott az anyja.* Mama, kérem! Nem ízlik? Tessék már megebédelni. *Orbáné elindul az asztal felé.* Ilus *a cipőjére néz.* És mi van a lábán? Hova tette a fűzős cipőjét, mama?

ORBÁNNÉ *örül az érdeklődésnek.* Észrevetted? Új cipőm van. Ezt is Paulának köszönhetem. De Giza persze most is berzenkedik, mert neki minden gyanús, ami Paulától indul ki. Azt mondja, meg fog dagadni a lábam.

ILUS Ki az a Paula?

ORBÁNNÉ A barátnóm.

JÓZSI *már újságot olvas, alig figyel oda.* És mitől van megdagadva a lába?

ILUS Nem őneki, hanem az anyusnak van megdagadva a lába. *Szótárját kezdi lapozni.*

ORBÁNNÉ *bosszúsan*. Jaj, drágám... Nekem, amíg fűzős cipőt viseltem, elég gyakran megdagadt a lábam. És épp azt mondom, amit Giza sem akart elhinni: amióta félcipőt hordok, vége. Mintha elfűjták volna.

ILUS *a szótárból*. A swollen foot.

JÓZSI Mert ha Gizi néninek ilyen panaszai vannak, küldjünk neki gumiharisnyát.

ILUS *gépiesen*. Nem érted? A mamának van megdagadva a lába.

ORBÁNNÉ *növekvő indulattal*. Hát süketek vagytok? Kinek beszélek én? Tizedszer magyarázom, hogy amióta ezt a félcipőt hordom, nincs megdagadva a lábam. Ebben is Paulának lett igaza...

JÓZSI Ki az a Paula?

ORBÁNNÉ *már kiabál*. Paula, az Paula! És a cipő, az cipő, és láb, az láb! *Dühében föláll. Felhúzza a szoknyáját, mutatja a lábát*. Az én lábomról van szó, és nem arról, hogy ez a láb meg van dagadva, hanem épp fordítva, hogy nincs megdagadva! *Fölemelt lábbal Ilushoz ugrál*. Tessék! Győződj meg róla! Ez a láb az anyádé, aki téged a világra hozott! Követelem, hogy nyomd bele az ujjadat, és ha a legkisebb benyomódást látod, akkor beismerem a tévedésemet, és azonnal fölveszem azt a rohadt fűzős cipőmet... Nyomd meg a lábam!

ILUS *ijedten, mert nem is érti, miért kiabál Orbánné*. Dehogyny nyomom! Tessék elhinni, én mindent elhiszek az anyusnak, de szerdán vizsgázom angolból, azt se tudom, hol áll a fejem.

JÓZSI *jóakarattal közbeszól*. Tessék megnyugodni, mama. Ha megdagad a lába, veszünk gumiharisnyát.

ORBÁNNÉ *mindent túlharsogva*. De nem dagad meg! Nem dagad meg! Csakhogy én azt hittem, emberekkel beszélek. *Hátat fordít az asztalnak, visszasiet a rivaldához, de dühében mindenről megfeledkezik, és még mindig fél lábát előrenyújtva ugrál végig a színpadon*. Mert én nem tudtam, hogy falakkal beszélek! *Hirtelen észbe kap, lassan leteszi a lábát a földre. Újra Gizához fordul, folytatja az imént megszakított levelet*. De mióta Paula velem van, mindez semmivé vált, Gizám! Ha összevesztem is Ilusékkal, egy perc múlva kimegy belőlem a gőz. Reggel jókedvűen kelek fel, nem is emlékszem már az én sok-sok esztendő nyomorúságos ébredéseimre. Ezt kaptam Paulától, és ezt irigyled te tőlem?

GIZA Misi megbántódott. Nagyon szomorú vagyok. Tizenhat évvel ezelőtt, amikor leszálltam a müncheni repülőtéren, ezzel a mondattal fogadott: "A mama nem tud olyat kívánni, amit ne teljesítenék. Én csak egyet kérek. Amióta Németországban élek, az itteni magyarokkal nem állok szóba, az otthoniaknak nem válaszolok." Csak annyit mondtam: "Légy nyugodt, fiam." És tegnap, amikor a várnál előbb visszajött Baden-Badenből, épp egy magyar házaspárral teáztam a teraszon. Misi azonban, mihelyt a magyar szót meghallotta, elkomorodott. "Egy kicsit diskuráltunk" - magyaráztam zavartan. Misi bólintott, de be sem mutatkozott. "Érezze jól magát, mama" - mondta, és bement. Este nem mertem lemenni, a szobámba hozattam a vacsorát. Vártam, hogy feljöjjön. Nem jött. Igaza van. Azóta itt ülök, önként vállalt, de megérdemelt szobafogságban. És abban is tévedsz, hogy én vagyok Garmisch-Partenkirchenben a társaság középpontja. Én egy öregasszony vagyok, drágám, az öregeknek abból a fajtájából, amely vállalni meri az öregséget. Mellesleg ez az egyedüli

magatartás, amelyért megbocsátják létezésünket a fiatalok. Megbénultam, és belenyugodtam. Öreg lettem, sokat vagyok egyedül, de ezt is elviselem, emelt fővel, egy kis büszkeséggel. Hidd el, nehezebb elviselni az ifjúságot, mint az öregséget, amikor már nincs választása az embernek. De a legnehezebb kibírni azt az öregséget, mely fiatalsággal áltatja magát. Ezért féltetek Paula barátnődtől. Nem az irigység, hanem az *aggódás* beszél belőlem.

ORBÁNNÉ Ne haragudj, ha ebben az esetben nem vagyok hajlandó zsebre vágni a te erkölcsi intelmeidet. Mitől félsz? Én egyszerűen csak boldog vagyok. Tegnap, amikor a Náciszból hazajöttem, hosszú idő után először kinyitottam a rádiót. A Don Carlos-t közvetítették! És akkor én, aki évek óta zene nélkül éltem, újra végighallgattam egy operát. Felhívtam Paulát, hogy kapcsolja be ő is a rádiót, átjárt a zene, és a zene mellett az édes tudat, hogy amit én hallok, amit én érzek, azt hallja és érzi Paula is. És amióta Paula, "az a bizonyos Paula", ahogy te hívtad, faggatni kezdett, előjött egy csomó emlék a múltból. Eszembe jutott az is, hogy volt valahol egy fénykép mirőlunk, kerestem is, de nincs meg. Talán te vitted magaddal. Létán készült, egy nyári reggelen, a majális után, amikor először vettem föl az első túllruhámot. Azon a nyáron lépett szegény Bélám a színre, de én meg voltam szédülve Csermlényi Viktortól, és nem bírtam választani. Valami egyetemi vizsga miatt Viktor csak a hajnali gyorsal indulhatott Pestről, és Bélával táncoltam át az éjszakát, aki egyenruhát viselt, mert még háború volt. Reggel azonban megérkezett Viktor, az ő ötlete volt a csónakázás. Amikor megláttuk a csónakot a Holt-Tisza közepén, elkezdtünk futni lefelé a lejtőn, nevtünk, integettünk, és kiabáltunk: "Megyünk már, Viktor! Itt vagyunk!" Néha most is ilyen futhatnék van!

GIZA A képet, amiről írsz, én is kerestem a faragott dobozomban, de nincs meg. Vagy nálad maradt, vagy elveszett. Csakhogy te rosszul emlékszel. A kép tényleg Létán készült, de nem hajnalban, hanem a majális előtt, délután. Háború volt, és mi a papát vártuk, akit újból behívtak Szolnokra, pótsorozásra. Végre megláttuk a féderes kocsit, ahogy porzott végig a Holt-Tisza partján, és a papát, aki messziről integetett. Civilben volt, vagyis újra fölmentették. Elkezdtünk futni lefelé, és azt kiabáltuk: "Papa! Papa!"

ORBÁNNÉ Fantasztikus az élet, édes Gizám. Először is örök rejtély, mi történt a Viktornak írott lemondó levellemmel. Mert lemondtam a csütörtöki vacsorát. Elegem lett a zabálásaiból és a fröcsögéseiből. Elegem lett abból, hogy állandóan leesi, lemorzszázza magát, hogy csupa piszok, pecsét, szivarhamu körülötte a szőnyeg, és ami a legújabb, hogy minden fogás után a szájába nyúl, kikapirgálja a foga közé szorult húsfoszlányokat, és ezeket aztán váratlan rendszeretettel körberakja a tányérja peremén. Én elborzadtam a pusztá gondolatától is, hogy Paula ezzel az emberrel találkozok. Mi ugyanis Paulával épp csütörtökre vettünk mozijegyet, és azt terveztük, hogy mozi után nálam iszunk egy csésze feketét.

Leültem, írtam neki. A dagadt lábamra hivatkoztam. Azt írtam, hogy végtelen sajnálatomra kénytelen vagyok bizonytalan időre halasztani a csütörtöki vacsorát. Kértem, hogy telefonon se jelentkezzen, mert az ágytól a telefonig mennem is nehezemre esik. Utána nagyot lélegzettem. Etesse most már az a százhusz éves mamája, Csermlényi Bruckner Adelaida, operaházi örökös tag!

De nem kapta meg a leveletem. Vagy címet nem írtam rá, vagy elfelejtettem bélyeget venni, elég az hozzá, hogy csütörtökön egyedül jöttem haza a moziból, mert Paula hirtelen fejfőrcsőt kapott. Mondtam ugyan, hogy csak kettesben leszünk, de szegényke inkább hazament. És képzeld, amikor felmentem a lépcsőn, ott láttam Viktort az ajtóm előtt.

CSERMLÉNYI *Orbánné ajtaja előtt várakozik. Harsogó hangú, hízásnak indult, nyugdíjas operaénekes, aki gusztustalan szokásai ellenére is vonzó tud lenni. Amikor az asszonyt jönni látja, a meglepetéstől alig tud beszélni.*

ORBÁNNÉ Maga hogy kerül ide?

CSERMLÉNYI Nem csütörtök van?

ORBÁNNÉ Nem kapta meg a leveletem?

CSERMLÉNYI Húsz perce várom itt a lépcsőházban... Milyen levelet?

ORBÁNNÉ Most már mindegy.

CSERMLÉNYI De nem mindegy.

ORBÁNNÉ De mindegy. Mit bámul rajtam?

CSERMLÉNYI Milyen ruha ez? Esküszöm, az utcán nem ismertem volna meg! És a haja! Milyen a haja?

ORBÁNNÉ Mit vacakol a hajammal? Ilyen.

CSERMLÉNYI Nahát, tudja, ez telitalálat.

ORBÁNNÉ Telitalálat? Csak beszéljen nekem zöldeket.

CSERMLÉNYI Vannak emberek, akiknek megöszülni tilos... És aki erre rájön, az zseni.

ORBÁNNÉ *félszeg kacérsággal.* Ugyan már. Menjünk be. Ne álldogáljunk itt.

CSERMLÉNYI *forrón.* Mindegy, hogy hol álldogálunk, egyetlenem! Ez a haj meg ez a ruha meg ez az egész... Remek!

ORBÁNNÉ Csak az a baj, hogy nem tudok vacsorát adni.

CSERMLÉNYI Kell a fenének az a vacsora, egyetlenem.

ORBÁNNÉ *boldogan.* Illetve, egy kolbászos rántottát talán össze tudok csapni.

CSERMLÉNYI Nem kell. Egy falat sem menne le a torkomon. Nekem elég, ha ülhetek, hallgathatok, és nézhetem magát...

ORBÁNNÉ Ne hozzon zavarba.

CSERMLÉNYI De igenis, zavarba akarom hozni.

ORBÁNNÉ *sugározva.* Azon a koron én már túl vagyok... *Lázban égve a rivaldához siet, örömtől reszketve meséli.* Gizám! Drága Gizám! Én ezt nem értem, és talán sose fogom megérteni. Bementünk. Leültünk. És beszélgettünk. De nem az evésről, a zöldségről, a velős

csontról. Drága Gizám! Mintha kicserélték volna! Ez nem is az én Viktorom volt, hanem egy olyan Viktor, amilyennek Paula lefestette őt. És én, aki Paulát kinevettem, most majdnem sírtam, miközben a kolbászos rántottát ette, mert nagy nehezen mégis megengedte, hogy azt a hat tojást fölülsem neki... De én nem ettem, csak a könnyeimet nyeltem, amikor kiderült, hogy az én drága, kövér kis bolondom csakugyan nem tud semmiről. Neki nincs tudótágulása. Ezt csak az irigyei mesélik. Ő egészséges, mint a makk, a hanganyaga olyan, mint régen, őt csak mellőzik, félrelökik, elnyomják... de őt nem kell félteni. Ő újra fel fog törni ezekről a külvárosi deszkadobogókról, egész az Operáig, a Scaláig, a Metropolitanig... Kapuzárás után ment haza. Vagyis csak készült menni, már háromszor elbúcsúztunk egymástól, és még mindig ott álltunk a sötét előszobában... *Viktor és Orbánné elfogódottan állnak.*

CSERMLÉNYI No de most már igazán elmegyek.

ORBÁNNÉ Jó éjszakát, kedves Viktor.

CSERMLÉNYI És még egyszer köszönöm.

ORBÁNNÉ Mit köszön? Azt a kis semmi rántottát?

CSERMLÉNYI Dehogy. Ezt a szép estét. Hogy így elbeszélgettünk.

ORBÁNNÉ Azt én köszönöm.

CSERMLÉNYI Hol a kalapom?

ORBÁNNÉ A kalapja? A fején.

CSERMLÉNYI *zavartan nevet.* Hahaha... Mit csinál?

ORBÁNNÉ *ügyetlenül tapogatózik.* A kapcsolót keresem.

CSERMLÉNYI Kérem, ne gyűjtson villanyt.

ORBÁNNÉ Miért ne gyűjtsak villanyt?

CSERMLÉNYI Minek? Hiszen már itt se vagyok, egyetlenem.

ORBÁNNÉ Nem tudom, mi van velem. Huszonhét éve lakom ebben a házban, és most nem találok a kapcsolót.

CSERMLÉNYI Jobb, ha nem ég a villany.

ORBÁNNÉ Miért jobb, ha nem ég a villany?

CSERMLÉNYI Mert akkor nem látom magamat.

ORBÁNNÉ Hiszen úgyis háttal áll a tükörnek.

CSERMLÉNYI Az ember nemcsak a tükörben láthatja magát.

ORBÁNNÉ És miért nem akarja magát meglátni?

CSERMLÉNYI Nem is tudom. Csak nem szeretném, ha most meglátnám magam.

ORBÁNNÉ Pedig ettől nincs oka félni... Miért fogja a kezemet?

CSERMLÉNYI Azért fogom a kezét, hogy ne tudjon villanyt gyújtani.

ORBÁNNÉ Kérem, engedjen el.

CSERMLÉNYI Nem engedem el.

ORBÁNNÉ Inkább megígérem, hogy nem gyújtok villanyt.

CSERMLÉNYI De én nemcsak azért fogom a kezét, hogy ne tudjon villanyt gyújtani.

ORBÁNNÉ És meddig akarja még a kezemet fogni?

CSERMLÉNYI Csak egy percig akarom még a kezét fogni, hogy egy percig csöndben maradjunk, egyetlenem!

Ebben a percben lép be Egérke, felkattintja a villanyt. Éles fény vetül Viktorra és Orbánnéra, akik zavartan, lassan, büntudatosan visszahúzzák a kezüket. Egérke hol az egyikre, hol a másikra bámul, Csermlényi és Orbánné messzi elhúzódnak egymástól.

ORBÁNNÉ *zavartan nevet.* Mi az? Hát te hogy kerülsz ide?

EGÉRKE *még zavartabban.* Csak hazajöttem... bocsánatot kérek.

ORBÁNNÉ *zavartan.* Miért kérsz bocsánatot? Ja úgy. Maguk nem ismerik egymást?

CSERMLÉNYI *zavartan nevet.* Még nem volt szerencsém.

ORBÁNNÉ Ő az Egérke. Akiről meséltem. Ő pedig... *Zavartan nevet.* Csermlényi Viktor.

EGÉRKE *tágra nyílt szemmel, áhítatosan.* Igazán? A mester?

CSERMLÉNYI *teljes zavarban, két ujjal megfogja Egérke orrát, majd fölnevet.* Jó éjszakát kívánok. *Elmegy.*

EGÉRKE *rajongva néz utána.* Jó éjszakát... Megfogta az orrom.

ORBÁNNÉ *félszegen.* Jó éjszakát.

EGÉRKE Jó éjszakát, Erzsike.

Félszegen vissza-visszanézve elválnak. Orbánné visszamegy a pamlaghoz, Egérke kimegy.

ORBÁNNÉ *boldog mosollyal.* És most nevetni fogsz, édes Gizám. Mert aznap este mégiscsak nálam felejtette a kalapját az a bolond. Ez akkor derült ki, amikor jóval kapuzárás

után hazaért, és fölhívott telefonon. Ez a szokása azóta állandósult. Néha a késő éjszakába nyúlnak ezek a telefonbeszélgetések, melyeknek a testetlenség ad valami varázst; sokszor azt hiszem, a régi Viktort hallom, lent, Létán, mert vakáció van, ég a spirituszlámpa, kint ülök a kertben, abban a száletliben, ahol szegény apánk a körorvossal sakkozni szokott. *Felhívja Csermlényit, és a valóságához híven a kagylóba beszél.* Halló! Maga az? Nincs semmi különös, csak még egyszer hallani akartam a hangját. Mit csinál? Ugyan már... És nincs jobb dolga? *Boldogan elmosolyodik, mert Viktor arról az estéről beszél, amikor Orbánnét először megcsókolta.* A csónakázás, elismerem, a maga ötlete volt. De aztán? Mi volt aztán? A csónakban? Maga? Vén csaló! Hát tudja meg, barátom, maga úgy meg volt illetődve attól, hogy egy Szkalla lánnyal csónakázhatik... *Nevet.* Még rám se mert nézni. *Elkomolyodik.* Az ám! Csak az a kérdés, hogy mikor. Mert az nem este történt, és nem a csónakban történt, és nem a Tiszán történt, hanem... *Ellágyul, egy kis kacérsággal tiltakozik.* Erről ne beszéljünk. Igen, emlékszem. Ne beszéljünk róla. Nem ért magyarul? *Boldog arccal.* Azt akarja, hogy lecsapjam a kagylót? Hát azért. *Más hangon.* Mi újság még? Egy meglepetés? *Kíváncsian.* Hát akkor mondja, mondja! *Örömmel.* Igazán? Gratulálok! És mikor? Most szerdán vagy jövő szerdán? Persze hogy ott leszek. Sőt. Még valamire szeretném megkérni. Nekem most nem egy, hanem két jegyre volna szükségem. Nem, nem Egérkéről van szó. Hogy kiről, azt most nem árulhatom el. Ne is találgassa, most én tartogatok egy meglepetést... Egyelőre csak arra kérem, hogy holnap délután ötkor nézzen be a Nárcisz eszpresszóba, és a jegyeket is hozza el... Jó éjszakát. Aludjon jól. *Boldogan néz maga elé.*

A Nárcisz eszpresszóban. Amikor Orbánné belép, megáll, összecsapja a kezét, csodálkozva nevet, mert Viktor és Paula már együtt ülnek egy kisasztalnál. Ők is fölkacagnak, mert várták Orbánné meglepődését, s ettől kezdve az egész beszélgetés a jókedv és nevetés jegyében folyik.

ORBÁNNÉ *a meglepetéstől alig tud beszélni.* Hát ti? Mi ez? Hogy kerültetek össze?

CSERMLÉNYI Véletlenül.

PAULA Egészen véletlenül.

CSERMLÉNYI *fönláll, egy széket húz oda, kezet csókol Orbánnénak, és leülteti.* Képzelve, egyetlenem! Olyan izgatott voltam, hogy egy fél órával hamarabb értem ide. *Nevet.*

PAULA *Ő is nevet.* És én is! Én, az örök későnjövő!

CSERMLÉNYI De nem volt egy szabad asztal sem.

ORBÁNNÉ *nevet.* És ti megismertétek egymást?

CSERMLÉNYI *boldogan meséli.* Jaj, dehogy... Én csak idejöttem, és megkérdeztem, szabad-e ez a szék.

PAULA Én meg azt mondtam: tessék, üljön le, bár én várok valakit.

ORBÁNNÉ *Csermlényihez nevetve.* És akkor maga bemutatkozott.

CSERMLÉNYI Dehogyan. Én csak ültem itt, hülyén, mint a sült hal.

PAULA Mint a sült hal. *Hangosan felkacag.*

ORBÁNNÉ *Ő is nevet a sült halon. És? Paulához. Aztán te megismerted Viktort?*

PAULA *Én? Szó sincs róla. Olyan gyanútlan voltam, mint egy falusi liba. Nevet. Orbánné és Viktor is nevet. Csak azt láttam, hogy elkezd nézelődni a szeme sarkából.*

CSERMLÉNYI *Mert észrevettem, hogy Hubertust iszik. Nevet.*

ORBÁNNÉ *nevet. És azt én meséltem magának, hogy mi mindig Hubertust szoktunk inni.*

CSERMLÉNYI *Hát attól fogtam gyanút. És rögtön én is hoztattam egy Hubertust.*

PAULA *nevet. Ettől meg nekem lett gyanús a dolog. Azt mondtam: akkor nekem is hozzon még egy Hubertust, Ferikém.*

ORBÁNNÉ *boldogan fölnevet. De akkor már tudtátok, mind a ketten.*

CSERMLÉNYI *Csak sejtettük. Én mindenesetre megkérdeztem: bocsásson meg, asszonyom. Nem ugyanarra a személyre várunk mindketten? Nevet.*

PAULA *nevet. Én Orbán Bélánéra várok. És maga kire?*

CSERMLÉNYI *Én is Orbán Bélánéra várok, asszonyom.*

ORBÁNNÉ *boldog. Jaj, de jó. És aztán bemutatkoztak egymásnak?*

CSERMLÉNYI *nevet. Arra még nem került sor, mert elkezdtünk beszélgetni, és aztán megjött maga, egyetlenem.*

PAULA *nevet. Mi még nem is ismerjük egymást hivatalosan.*

ORBÁNNÉ *tréfás szertartásossággal. Hát akkor mégiscsak én foglak egymásnak bemutatni... Paulám, ez itt az én régi barátom, Csermlényi Viktor.*

CSERMLÉNYI *nevetve feláll, kezet csókol. Ó!*

ORBÁNNÉ *Ő pedig az én legkedvesebb barátnőm, dr. Kausz Istvánné.*

CSERMLÉNYI *megjátszva a csodálkozást. A Paula?*

ORBÁNNÉ *A Paula.*

PAULA *A Paula.*

Mindhárman szívből kacagva, boldogan nézik egymást.

GIZA *Ma röviden írok, mert ágyban vagyok. Ne ijedj meg, csak elfáradtam. Elkészült a családi kripta, és délelőtt Misivel és Hildegarddal a temetőben jártunk. Itt nagy divat a kriptaépítkezés, van egy méregdrága parcella, ahol minden jobb családnak megvan a kriptája. A mienk olyan tágas, hogy Misi a karján levihetett, kész a helye az öt koporsónak, de nagyobbításra is lehetőség van, ha majd az unokák kerülnek sorra. Nem félek a haláltól, de*

fázni kezdtem. Misi talán észre is vette a borzongásomat, mert megkérdezte: "Nem baj, hogy kijöttünk, mama?" Egy Hugo Victor-verssorral feleltem: "Hélas! que j'en ai vu mourir des jeunes filles." Magyarul azt jelenti, hogy láttam én már meghalni fiatal lányokat is.

ORBÁNNÉ Hogy szent legyen a béke, azt a fekete amszterdami csipkeruhádat, melyről egyszer írtál, feltéve, ha ujjatlan, vagyis kisestinek alkalmas, elküldhetéd! Lehetne légipostán? Mert szerdához egy hétre lesz a hangverseny Pesterzsébeten, ahol Viktor énekelni fog, és mi Paulával elmegyünk.

GIZA Az amszterdami csipke helyett egy csukott nyakú fekete selymet küldtem. Gondolhatod, hogy nem sajnáltam volna tőled, de lásd be, hogy túlzott feltűnést keltene egy kivágott Lanvin-csipkeruha abban a pesterzsébeti kultúrhodályban. A csomagban találsz két őszi-tavaszi kosztümöt, három pulóvert, négy kardigánt, egytől egyig hozzánk illő szabásban és a lehető legtartózkodóbb színekben.

ORBÁNNÉ A csomagot megkaptam. A benne levő ruhákkal Egérkét ajándékoztam meg, aki nagyon boldog, mert úgyszincs semmije. Különben holnap lesz Viktor hangversenye, ő persze izgul, én még jobban izgulok, de úgy látszik, Paula izgul a legjobban mindhármunk között. Nincs zenei hallása, de nem szeretne szégyent vallani, valósággal ostromol a kérdéseivel. Bár kölcsönkérhetném a te műveltségedet! A muzsikáról különben is nehéz szavakkal magyarázatot adni, felelj te például arra a kérdésre, hogy mit szeretsz voltaképp a zenén? Mondtam, nem tudom. Talán az anyagtalanságát, illetve, hogy ezt a megfoghatatlan valamit a fülemmel, a hajammal, még a bőrömmel is érzem... Butaság, mi? Nem baj. A fő, hogy Paulának tetszett. És miért épp a "Mesterdálnokok" a kedvenc operám? Azért, mondtam, mert olyan a zenéje, mint egy kibékülés. Ha hallgatom, minden megszűnik fájni, nem hiányzik az ifjúság, nem ijeszt a halál. Holnap lesz a nagy nap. Imádkozz értem, drága Gizám!

GIZA Misiék nyaralnak. Egyedül vagyok. Délutánonként a Mercedesszel kivisznek egy közeli kastélyhoz, a Schwester kigurít a tó partjára. Te, aki folyton jössz-mész, rohansz, el se képzelheted, milyen szép és békés egy ilyen óra a víz partján, fehér és fekete hattyúk között. Az egyik ismer. Egy kiflit szoktam vinni, fölaprítom, és megetetem, de nagyon lassan, hogy egy óráig kitarson. Leírhatatlan, mennyi méltóság lakozik ebben a kecses lényben... "Schwäne, Schwäne, wer kennt eure Lieder..." Csak az bántott ebben a nagy békességben, hogy eszembe jutottál te, és a neked küldött ruhák. Miért kellett ezeket elajándékozni? Még azt is, amit a hangversenyre szántam? Mindig mindentől féltetek. Vigyázz, Erzsi, ne csinálj magadból maskarát!

A színpad három sarkában egyszerre látjuk a három szereplőt, amint lázasan és egyre izgatottabban készülődnek a hangversenyre. Csermlényi már szmokingban, de még ingujjban, a tükör előtt állva, "beskálazza" magát, miközben egy parányi autóventillátorból hűtőzködik. Paula már felöltözött, csak szépíti magát. Orbánné kombinéban áll, kezében ruhaakasztó, rajta egy zöld ruha, azt tartja maga elé, és a tükörbe néz. Mindhármuk keze ügyében egy telefonkészülék.

EGÉRKE az ajtó előtt nyávog egyet, Orbánné visszanyávog. Egérke belép. Jaj, de szép ruha! Ez is Münchenből jött?

ORBÁNNÉ Ez nem Münchenből jött, hanem ennek az utálatos adjunktusnőnek a szekrényében találtam. De engem a zöld sápaszt, nekem a kék meg a bordó a színem. A ruhával kiviharzik a szobából.

CSERMLÉNYI *hosszasan skálázik.*

PAULA *eközben izgatottan tárcsázza Orbánnét.*

ORBÁNNÉ *berohan, kezében két ruhaakasztó, egy bordó meg egy türkizkék ruhával. Felkapja a telefont. Halló, Paulám?*

PAULA *izgatottan. Igen. Kész vagy, drágám?*

ORBÁNNÉ *Kész, kész. Csak az utolsó simítások.*

PAULA *És szép vagy?*

ORBÁNNÉ *Nem mondok semmit. Majd meglátod. Tíz perc múlva várlak az autóbuszmegállónál. Leteszi a hallgatót. Gyorsan, izgatottan mutatja a ruhákat Egérkének. Na, nézd. Nincs ennek semmije. Ez a bordó jól állna, de már kiment a divatból... Dühösen elhajítja, a másikat tartja maga elé. De nézd csak! Türkizkék volt mindig a színem. Gyorsan belebújik a ruhába, megnézi magát. Nos?*

EGÉRKE *Ez még gyönyörűbb. Ez a leggyönyörűbb.*

ORBÁNNÉ *Hát jó fogás volt, én is azt hiszem. Közben felhívja Paulát. Paulám, csak azért szólok, mert már meg is vagyok, csak a hajamat hozom rendbe egy kicsit... Te is úgy izgulsz?*

PAULA *Én? Örülten!*

ORBÁNNÉ *Én is örülten! Kérlek szépen, reszket a térdem.*

PAULA *Képzeld, nekem is reszket.*

ORBÁNNÉ *Rohanok, drágám. Csak ennyit mondok: életem legszebb napja ez. Lecsapja a kagylót.*

PAULA *még belekiabál a süket telefonba. Nekem is, nekem is!*

ORBÁNNÉ *eközben Egérke elé áll, hogy ruháját megmutogassa. Nos? Vagy felpróbáljam a bordót?*

EGÉRKE *ámuldozva. Nem, nem! Ez csodás! Mindenki Erzsikét fogja bámulni. Selyempapírból egy kalapot csomagol ki. Ezt pedig én csináltam Erzsi néninek, hálám jeléül, a mai est örömére.*

ORBÁNNÉ *sietve fölveszi a kalapot, megnézi magát a tükörben, boldog. Már is rohan a telefonhoz, közben csókot dobál Egérkének. Köszönöm, te drága. Ezt sose felejttem el.*

PAULA *aki mindvégig lázasan készülődött, Orbánnéval egy időben tárcsáz.*

ORBÁNNÉ *sikerült megelőznie Paulát. Viktor? Képzeld csak, kalapban leszek.*

CSERMLÉNYI *Igazán? Nagyon örvendek.*

ORBÁNNÉ *észbe kap.* Jaj, istenem... Hiszen ez most nem érdekli magát. Nem is ezért telefonálok. Viktor, kinéztem az ablakon. Erősen mozognak a fák.

CSERMLÉNYI *most bújik be a szmokingjába.* Mozognak? Miért?

ORBÁNNÉ Mert fúj a szél, Viktor. Kérem, vegyen egy könnyű sálat. És most rohanok. *Leteszi a kagylót.*

Eközben Paula állandóan tárcsázott, Viktornál csöngeni kezd a telefon. Fölveszi, azt hiszi, újra Orbánnéval beszél.

CSERMLÉNYI Maga az, egyetlenem? Még mit felejtett el mondani?

ORBÁNNÉ *eközben lázasan tárcsázza Paulát.*

PAULA Itt Kauszné beszél. Paula. Remélem, nincs lámpaláza?

CSERMLÉNYI Csak azért van lámpalázam, mert először fogok magának énekelni.

PAULA Ez jólesett. Hiszen tudja, a zene a mindenem.

CSERMLÉNYI Köszönöm. És remélem, szép lesz ma este.

PAULA Megpróbálom. De magának úgysem én tetszem... Isten vele.

CSERMLÉNYI A kézcsókjaimat küldöm, asszonyom. *Leteszi a telefont.*

ORBÁNNÉ *tárcsáz, mérgesen, Paulára.* Mással beszél. Hogy hogy tud valaki ilyenkor mással beszélni...

PAULA *csöng a telefon, fölveszi.* Halló.

ORBÁNNÉ *idegesen.* Te vagy, drágám? Ötszázszor hívtalak. Nem tudom, kivel tudsz ilyenkor diskurálni... Az autóbust már is lekéstük. Kérlek, telefonálj taxiért.

PAULA Már is rendelek. A te címre menjen?

ORBÁNNÉ Igen. Aztán megállunk tenálad, és együtt mehetünk Viktorért. Siess.

PAULA *tárcsázni kezd.*

ORBÁNNÉ *Viktort hívja.* Halló.

CSERMLÉNYI *most már óvatos.* Halló! Ki van a telefontól?

ORBÁNNÉ Hát ki lenne? A jóisten van a telefontól. Csak azért hívtam, nehogy elkéssünk. Paula már is hívja a taxit. Hús perc múlva ott leszünk a kapu előtt. Most ne köszönjön, ne búcsúzzon, rohanok. *Leteszi a kagylót, amely rögtön csöngeni kezd.* Halló.

PAULA *kétségbeesve.* A taxi nem tud kocsit adni. Most mi lesz velünk? Csinálj valamit.

ORBÁNNÉ *magabiztosan.* Öt perc múlva légy a kapuban. *Leteszi a kagylót, gyorsan tárcsáz.* Itt Orbán Béláné, Csátárka utca 20. Kérek egy kocsit. Hogyhogy nincs kocsi? Balesethez kell. Most nem tudom részletezni. A baleset súlyos. Nagyon köszönöm, kisasszony. *Leteszi a telefont, büszkén.* Na, ugye, ha én kérem, mindjárt van kocsi!

Most mind a hárman befejezik az öltözködést. Egyszerre kelnek fel, s néhány lépéssel egyszerre előrelépnek. Aztán megállnak, mozdulatlanul. Egy taxi kürtjét halljuk.

EGÉRKE *átszellemülve néz Orbánné után.* Egy hangverseny... Milyen szép is lehet egy hangverseny. Istenem, de jó nekik! *Kisiet.*

A három szereplő mozdulatlanul, emelt fővel áll. Arcuk külön-külön nagyon éles reflektorfényt kap. Egy pillanat múlva felmorajlik a nézők tapsa. Ezt mind a hárman meghajlás nélkül, de egy kis mosollyal fogadják, mintha nekik szólna. Kihal a taps. Kitágul a fény, a három megmerevedett figura megmozdul. Már otthon vannak, kissé fáradtan, gyűrötten vetközni kezdenek. Orbánné egyedül marad a színen.

ORBÁNNÉ *mosolygó arccal kibújik a türkizkék ruhából, melyen elöl, az ölében, vörösbortól származó csúnya folt éktelenkedik. Ettől elkomolyodik, előbb a zsebkendőjével, aztán egy vizes ruhával próbálja kitisztítani, de a folt nem tűnik el. Mérgesen legyint, kiviszi a ruhát, nyilván visszaakasztja a szekrénybe. Amikor visszajön, még rajta van a kalap. A tükör előtt megnézi magát, kalapban, kombinéban. Már elfelejtette a foltot, arca földerül, órájára néz, és felhívja Csermlényit.*

CSERMLÉNYI *aki a rövid csöngetésre éppen hazaérkezik, és felveszi a kagylót. Halló!*

ORBÁNNÉ Nem aludt még?

CSERMLÉNYI Ebben a percben érkeztem haza.

ORBÁNNÉ Ilyen későn?

CSERMLÉNYI Hazavittem a barátnőjét is.

ORBÁNNÉ Maga egy vagyont eltaxizott.

CSERMLÉNYI Minden pénzemet magára szeretném költeni.

ORBÁNNÉ Ne akarja megenni a kenyeremet. Kivételesen én szeretnék udvarolni magának.

CSERMLÉNYI Nagyon rosszul énekeltem.

ORBÁNNÉ Gyönyörűen énekelt. Úgy hallgattam, mint régen. Észre se vettem, hogy nem az Operában vagyunk.

CSERMLÉNYI A hangom már nem a régi.

ORBÁNNÉ Sőt, van a hangjában valami új.

CSERMLÉNYI Mi az?

ORBÁNNÉ Valami melegség. Természetesség. Közelség. Egészen le voltam nyugózva.

CSERMLÉNYI A ráadás után senki se tapsolt.

ORBÁNNÉ Hogy mondhat ilyet? Fölálltak és őrjöngtek az emberek.

CSERMLÉNYI Igen. Az Albert Hallban, tíz évvel ezelőtt... ott el kellett oltani a villanyt.

ORBÁNNÉ Paula is egészen odavolt magáért.

CSERMLÉNYI Paula véleménye nem érdekel.

ORBÁNNÉ Nem tetszett magának? Pedig még szebb volt, mint máskor.

CSERMLÉNYI Nekem maga tetszett.

ORBÁNNÉ Vén svindler. Elengedem a bókjait.

CSERMLÉNYI Milyen ruha volt ez?

ORBÁNNÉ Müncheni.

CSERMLÉNYI A jó Gizából ilyen nagyvilági nő lett?

ORBÁNNÉ Mi nem tetszett Paulán?

CSERMLÉNYI Nekem maga tetszett a kivágott ruhában.

ORBÁNNÉ Ne hintáztasson. A kérdésre feleljen.

CSERMLÉNYI Kímélni akarom az érzékenységet.

ORBÁNNÉ Nem vagyok elfogult. Paula egy kicsit meg van hívva, de az arca szép.

CSERMLÉNYI Ez magának szép, angyalom? Ez püffedt.

ORBÁNNÉ És a bokája?

CSERMLÉNYI Eddig még sose néztem, de vastag.

ORBÁNNÉ Honnan tudja, ha nem nézte meg?

CSERMLÉNYI Én azt tapasztaltam az életben, hogy minden vastag bokájú nőtől kékharisnya lesz. Mégpedig azért, mert aki a lábát nem mutogathatja, az legalább a lelkét teszi ki.

ORBÁNNÉ Csakhogy Paula sem a lábát, sem a lelkét nem mutogatja. Ő annál sokkal emelkedettebb jellem.

CSERMLÉNYI Épp az emelkedettségét sokallom.

ORBÁNNÉ Ezt már nem értem.

CSERMLÉNYI Nekem, angyalom, a zene elementáris jelenség. Olyasmi, mint a tenger. Imádom nézni. De ha valaki odajön, és meg akarja magyarázni a tengert, akkor dühbe jövök. Tudja, miért nem jártam össze soha szakmabeliekkel? Mert ha a maga férje azt mondta nekem előadás után: "Nézd, Viktorkám, én nem sokat értek hozzá, de nekem tetszett az éneklésed" - akkor az nekem többet ért, mint egy egész oldalas kritika.

ORBÁNNÉ Szegénykém, pedig nem sokat értett hozzá.

CSERMLÉNYI De ha nekem ez kell. Utálok az álszemérmert, a fontoskodást, a nagyképűséget...

ORBÁNNÉ Paulára céloz?

CSERMLÉNYI Nem akarom szétrombolni az illúzióit. Persze nemcsak ő a hibás. Megfertőzte a környezetet.

ORBÁNNÉ Miféle környezet?

CSERMLÉNYI Neki nem patikus volt az ura.

ORBÁNNÉ Hanem fogorvos.

CSERMLÉNYI Honnan veszi ezt?

ORBÁNNÉ Ismertem.

CSERMLÉNYI Rosszul tudja. Az ő férje a Rózsavölgyi Zeneműkiadónál dolgozott, de Kanadában átállt zeneesztétikára. Képzelteti, milyen alak lehet.

ORBÁNNÉ Lehet, hogy erre rosszul emlékszem, de a fogorvosi fűrószéket saját szememmel láttam.

CSERMLÉNYI Hol?

ORBÁNNÉ Az óvóhelyen, ahová Kausz doktor lecipelte, mert jobban féltette, mint az életét. És most jut eszembe, ma is megvan a fűrószék.

CSERMLÉNYI Kinél?

ORBÁNNÉ Paulánál. Jobban mondva, annál a fogorvosnőnél, akinek albérletbe kiadta a rendelőt. A saját szememmel láttam.

CSERMLÉNYI Bánom is én. Nem mindegy, micsoda a Paula férje?

ORBÁNNÉ Nem egészen.

CSERMLÉNYI Ha a férjétől nem, akkor mástól vette a nézeteit.

ORBÁNNÉ Milyen nézeteit?

CSERMLÉNYI Nem nézeteit, hanem elméleteit.

ORBÁNNÉ Mit mondott Paula?

CSERMLÉNYI Tudom is én. Ha ilyet hallok, sose figyelek.

ORBÁNNÉ De engem érdekelne.

CSERMLÉNYI Wagnerről magyarázott. A "Mesterdalnokok"-ról, ami szerintem egy kibékítő, megnyugtató mű.

ORBÁNNÉ *egy kis csodálkozással.* Érdekes.

CSERMLÉNYI Ugyan, kérem. Ezek olyan megállapítások, amiknek az ellenkezője is igaz. Mint például, hogy a zene anyagtalan.

ORBÁNNÉ Ezt is ő mondta?

CSERMLÉNYI Hát persze.

ORBÁNNÉ És nem az?

CSERMLÉNYI Annak, aki nem ért a zenéhez. Ha valaki nem tud repülni, annak a levegő anyagtalan. De a madárnak a levegő: anyag.

ORBÁNNÉ Mikor mondta ezt Paula?

CSERMLÉNYI Ma este.

ORBÁNNÉ De mikor? A vacsoránál nem, Pesterzsébettől hazáig szintén nem...

CSERMLÉNYI A taxiban, mialatt hazavittem.

ORBÁNNÉ Az ide másfél perc.

CSERMLÉNYI Várattuk a taxit.

ORBÁNNÉ Meddig?

CSERMLÉNYI Soká. A sofőr legalább ötször hátranézett.

ORBÁNNÉ Nem ismerek rá! Nekem azt mondta, hogy nem ért a zenéhez.

CSERMLÉNYI Hát nem is.

ORBÁNNÉ De nem is mondott róla véleményt.

CSERMLÉNYI Magának nem.

ORBÁNNÉ Csak magának? Miért?

CSERMLÉNYI Nem akarom kiábrándítani a barátnőjéből.

ORBÁNNÉ Kikezdett magával?

CSERMLÉNYI Velem nem lehet kikezdeni.

ORBÁNNÉ Csak próbált?

CSERMLÉNYI Nálam próbálkozni se lehet.

ORBÁNNÉ Aludjon jól.

CSERMLÉNYI Miért olyan sietős?

ORBÁNNÉ Elálmosodtam.

CSERMLÉNYI De én még szeretnék mondani valamit.

ORBÁNNÉ Tudom, mit akar mondani.

CSERMLÉNYI Mit?

ORBÁNNÉ Hogy más nőre rá se tudna nézni.

CSERMLÉNYI Egészen mást.

ORBÁNNÉ Halasszuk holnapra.

CSERMLÉNYI Miért?

ORBÁNNÉ Leragad a szemem.

CSERMLÉNYI Aludjon jól, egyetlen szerelmem. *Kimegy.*

Orbánné azonnal tárcsázza Paulát. Paulát látjuk elegáns pongyolában. Felveszi a kagylót.

ORBÁNNÉ Nem aludtál?

PAULA Fekszem, nézek a sötétbe, és töröm a fejem.

ORBÁNNÉ Min?

PAULA Hogy szóljak-e neked, vagy se.

ORBÁNNÉ Viktorról van szó?

PAULA Bántana, ha őszintén megmondanám a véleményemet?

ORBÁNNÉ Nem tetszett?

PAULA Mint énekest nem tudom megítélni. Mint ember: szörnyeteg.

ORBÁNNÉ Ismerted! Tudtad, hogy lármás, agresszív, modortalan.

PAULA Ha csak lármázott volna.

ORBÁNNÉ Mit csinált még?

PAULA Hogy mit? Nem, azt el se bírom mondani.

ORBÁNNÉ Olyan borzasztó?

PAULA Mondd, miféle ember ez? Mit gondol magában? Régen ismered?

ORBÁNNÉ Még lánykoromból.

PAULA Mondj el mindent. Hol ismerkedtetek meg?

ORBÁNNÉ Első éves ének szakos voltam, ő pedig szigorló mérnök a Műegyetemen.

PAULA Már ez is furcsa.

ORBÁNNÉ Mi a furcsa?

PAULA Hogy aztán ő lett énekes, te pedig férjhez mentél. Miért? Nem szeretted? Vagy a másikat szeretted jobban?

ORBÁNNÉ Szegény Bélámat a mama protezsálta. Azt mondta, inkább egy patikus, aki patikus akar lenni, mint egy mérnök, aki énekes akar lenni.

PAULA De téged nem olyannak képzeltelek, mint akinek a mamája parancsol.

ORBÁNNÉ Nem. Én is inkább Bélához hajlottam.

PAULA Miért?

ORBÁNNÉ Már nem is tudom. Azt hiszem, félttem Viktortól.

PAULA Nem csodálom! Mitől féltél?

ORBÁNNÉ Rég volt. Kit érdekel az?

PAULA Nem akarsz róla beszélni?

ORBÁNNÉ Miről ne akarnék beszélni?

PAULA Hogy mitől féltél?

ORBÁNNÉ Attól, hogy olyan vad volt. Nem is vad. Mohó. Meg tudott örülni.

PAULA Mitől?

ORBÁNNÉ A mellemtől.

PAULA Olyan szép melled volt?

ORBÁNNÉ Elég szép.

PAULA Akkor a nagy mell volt a divat.

ORBÁNNÉ Az enyém csak nagynak látszott, mert vékony voltam derékban.

PAULA Fűzöt viseltél?

ORBÁNNÉ Csak egyszer. Mindjárt veszekedni kezdett: "Én mellbolond vagyok, és ha még egyszer meglátom ezt a vackot, nyílt utcán letépek magáról."

PAULA Ez ő! A szörnyeteg! Talán megtette volna!

ORBÁNNÉ Meg hát! Ha a blúz alatt csak megmozdult a mellem, rögtön vörös lett, és ott volt a keze. Hát még ha lépcsőt jártam. Egyszer a Zeneakadémián nekem esett.

PAULA Hol?

ORBÁNNÉ A főlépcsőházban.

PAULA Járt arra valaki?

ORBÁNNÉ Szerencsére senki.

PAULA És mit csinált ilyenkor?

ORBÁNNÉ Tulajdonképpen semmi különöset.

PAULA Szégyelled?

ORBÁNNÉ Nem szégyellem. Odadugta az arcát.

PAULA Hová?

ORBÁNNÉ A két mellem közé.

PAULA És?

ORBÁNNÉ És ott ringatta magát, és dúdolt.

PAULA Mit dúdolt?

ORBÁNNÉ Semmit. Csak beledúdolt.

PAULA A disznó. És te túrted?

ORBÁNNÉ Nem tudtam ellenállni.

PAULA És amikor férjhez mentél, mi történt?

ORBÁNNÉ Mi történt volna?

PAULA Szakítottatok?

ORBÁNNÉ Vele nem lehet szakítani. Eljött hozzánk vacsorára. Szegény Bélám imádta, ő pedig minden föllépésére küldött egy páholyt.

PAULA A férjed is szerette a zenét?

ORBÁNNÉ Ő mindent megtett a kedvemért. Vett egy zacskó cukrot, és amikor fölment a függöny, megpróbált értelmes arcot vágni. Igaz, mindig a nagy áriáknál zörgött a papirossal, amitől dühbe jöttem, és rásziszegtem: "Mit zörgeti azt a bűdös zacskót, egyetlenem?!"

PAULA Direkt zörgette?

ORBÁNNÉ Dehogyan direkt.

PAULA És nem sejtett semmit?

ORBÁNNÉ Azt nem lehetett tudni. Viktort tisztelte, engem szeretett, soha meg se mukkant...

PAULA És te?

ORBÁNNÉ Én a férjemet szerettem.

PAULA Nem Viktort?

ORBÁNNÉ Minek erről beszélni?

PAULA Mert különben nem bírom elmondani.

ORBÁNNÉ Nem Viktort.

PAULA Se lánykorodban, se asszonykorodban?

ORBÁNNÉ Soha.

PAULA De nem bírtál neki nemet mondani?

ORBÁNNÉ Csak aki kérdez, annak lehet nemet mondani. De neki nincsenek szavai. Ő vörös lesz, aztán elkezd nyúlálni, és mintha nem is két keze lenne, hanem mint a polipnak, nyolc...

PAULA Jól mondod. Így van. Velem is ezt csinálta.

ORBÁNNÉ Mit csinált?

PAULA Még most is libabőrös leszek!

ORBÁNNÉ Mitől?

PAULA Nem fogod elhinni... Fogdosott!

ORBÁNNÉ Mikor?

PAULA A taxiban.

ORBÁNNÉ Midet?

PAULA Úgy, ahogy mondtad; egyszerre nyolc kézzel, mindenemet.

ORBÁNNÉ Szegénykém... És te mit csináltál?

PAULA Hallgattam. Reszkettem. A sarokba húzódtam. Még így is folyton visszanézett a sofőr.

ORBÁNNÉ Nem mondtál valamit a "Mesterdalnokok"-ról?

PAULA Még a nevemet se tudtam volna megmondani.

ORBÁNNÉ Mert ha a zenéről beszélnek neki, megvadul.

PAULA Dehogyan akartam én őt vadítani.

ORBÁNNÉ Nyugodj meg, Paulám.

PAULA Úgy érzem magam, mint akit egy kutya mindenütt összeharapott.

ORBÁNNÉ Próbálj meg aludni.

PAULA Félek, hogy rám tör. Nem merem a szememet lehunyni.

ORBÁNNÉ Vegyél be altatót.

PAULA És ne is beszéljünk többé róla.

ORBÁNNÉ Ezt megígérem.

PAULA A nevét se mondd ki.

ORBÁNNÉ Nem mondom.

PAULA Úgy félek, hogy a fogsoromat se merem kitenni.

ORBÁNNÉ Hát ne tedd ki.

PAULA Akkor meg nem tudok elaludni.

ORBÁNNÉ Altatóval sem?

PAULA Talán. *Paula kimegy.*

ORBÁNNÉ *Gizához szólva, most tör ki belőle a lefojtott idegesség.* Gizám, te tévedsz. És nem elég, hogy tévedsz. Még bizonyítani is próbálsz a tévedéseidet, amitől a fejembe szalad a vér. Kérlek, Gizám, mi nem apánkat vártuk azon a fényképen. Őt be se hívták pótsorozásra, mert már a háború elején alkalmatlannak nyilvánították az asztmája miatt. De tegyük fel, hogy én tévedek, és tegyük fel, hogy neked van igazad, és tegyük fel, hogy mégis apánkra vártunk, akkor pedig az a kép nem 1918-ban, hanem 1919-ben készült, és akkor jobb, ha nem is gondolunk rá. Szegény drágám! Milyen szépen élt. És milyen csúnyán halt meg. Ha eszembe jut az a nap, még most is ökölbe szorul a kezem.

GIZA Csönd van. Csak a szökőkút csobog. Elővettem a leveleidet. Az utolsó olyan dúlt és zaklatott, hogy inkább a régiekben lapozgatok. Milyen közel voltunk. Milyen egyformán éreztünk. De a távolság megtette a magáét. Olvasom, amit drága apánk haláláról írsz. Elfelejtetted, kik ölték meg? Tudom, ez nem levéltéma; de azért bátran írhattad volna, hogy szépen élt, és szépen is halt meg. Te voltál a Liebling, neked nem szabad felejtened. Hiszek Istenben, az ő elrendelésében, abban, hogy születésünktől fogva magunkban hordunk egy végzetet, de attól félek, hogy te most nem a saját csillagod felé botladozol, hanem valamilyen ismeretlen és kiszámíthatatlan sors felé. Ha rémeket látok, ne hallgass rám. Béna vénasszony vagyok, aki hattyúkkal társalog. Talán már nem tudok jól magyarul.

Vége az első résznek

Második rész

Orbánné és Ilus van a színen. Ilus már javában veszekszik az anyjával.

ILUS Ezt az anyu határozottan állítja?

ORBÁNNÉ Nemcsak állítom, hanem meg is esküszöm rá.

ILUS Hogy Gizától jött ez a bizonyos ruha?

ORBÁNNÉ *esküire emelt kézzel.* Egy csukott nyakú, fekete selyemruha, Isten engem úgy segítjen!

ILUS Akkor viszont én, ugyebár, hazudok.

ORBÁNNÉ Ilyesmit az édeslányommal kapcsolatban sose mondtam. Te, fiam, legföljebb nem mondasz igazat.

ILUS Meg fogok örülni. Ahogy az anyus a szavakat kiforgatja, a tényeket pedig csúri-csavarja, abba normális embernek bele kell bolondulnia.

ORBÁNNÉ Nem tudom, milyen tényekről szavalsz, fiam. Mert azt a tényt, hogy milyen ruha volt rajtam a koncerten, kizárólag csak én tudhatom.

ILUS Igazán? Hát akkor hallgasson ide az anyus! A nemzetközi magfizikus-kongresszus tegnap ért véget, és este volt a Gellértben a búcsúvacsora. Így ültünk: egy kanadai tanár a feleségével, egy oxfordi és egy Svédországban tanító angol tudós, szintén a feleségével, ömellelte én, és énmellettem Szabó adjunktus, a felesége nélkül, pedig a felesége szintén fizikus, aki fel is szólalt a kongresszuson. A külföldiek érdeklődtek, miért nem jött el Szabóné a búcsúvacsorára, és akkor nekem, a Tudományos Akadémia hivatalos, négy nyelvű tolmácsának végig kellett hallgatnom és angolra kellett fordítanom Szabó adjunktus tréfás magyarázatát. Ezek a Szabóék ugyanis, ha a mama nem tudná, egy nagyon tágas és otthonos, zöldövezeti lakásban laknak, ahol a társbérlőtől igen ízletes és jutányos kosztot is kapnak. Sajnos, a szép lakásnak szépséghibái is vannak. Az adjunktus macskáját például a társbérlő úgy átszoktatta a saját lakrészébe, hogy már csak piszkolás céljából jár haza.

ORBÁNNÉ Piszok, féltékeny banda! Elajándékozták a macskájukat! Inkább másnak adták, csak nekem ne legyen.

ILUS Továbbá, hogy a társbérlő az adjunktus feleségének türkizkék estélyi ruháját kiakasztja a szekrényből, fölveszi, és szó nélkül, vörösborral leöntve, visszaakasztja a szekrénybe, amiért is az adjunktus felesége, őszinte sajnálatára, nem tud részt venni a magfizikus-kongresszus búcsúvacsoráján. És ezt nekem, elkéülve a dühtől, mint a Tudományos Akadémia hivatalos, négy nyelvű tolmácsának, szemrebbenés nélkül angolra kell fordítanom. Szeretném tudni, hogy mit csinált volna az anyus?

ORBÁNNÉ Hogy én mit csináltam volna? Én azt mondtam volna: "Hölgyeim és uraim, egy perc türelmet kérek. Mindjárt mutatok valamit!" *Erélyes, gyors léptekkel kisiet, visszajön, s diadalmasan hozza a Lizától kapott fekete csipkeruhát.* Tessék! Ezt megnézhetik az összes fizikusok! Csukott nyakú, fekete selyemruha. Sehol egy folt, sehol egy pecsét! *Mint egy zászlót, lóbálja a ruhaakasztón lógó ruhát.* Ezt hordom én, ha koncertre megyek.

ILUS Igazán? Nem is volna rossz. *Kisiet.* De ha megengedi az anyus, én is mutatok magának valamit. *Eltűnik, visszajön, az adjunktusnő türkizkék estélyi ruháját lobogtatva, melyen nagy folt éktelenkedik.* Tessék! Ezen sincs folt? Ezen sincs pecsét? És ezt a mama viselte, erre Szabó adjunktus a tanúm!

ORBÁNNÉ Ha csak tanú kell, nekem is van tanúm. *Átnyávog Egérkének.* Azt pedig már csak egészen mellékesen mondom, hogy húsz éve, amióta egyszer kiütést kaptam tőle, nem ittam egy korty vörösbort.

EGÉRKE *lábujjhegyen belép. Orbánné és Ilus egyszerre emelik a fejük fölé a két ruhát.*

ORBÁNNÉ *kedves, nyugodt, behízelt hangon.* Jó, hogy itt vagy, Egérke. Ilus lányom jött fel, és arra kíváncsi, hogy melyik ruhát viseltem Csermlényi Viktor hangversenyén? ...Ezt vagy azt?

EGÉRKE *rémülten nézi a ruhákat, nem mer válaszolni.*

ORBÁNNÉ Mitől félsz? Csak bátran. Mutass rá. Ki vele!

EGÉRKE *reszkető kézzel a fekete ruhára mutat. Rémulten. Ezt! Kirohan.*

ILUS *metsző gúnnyal.* Úgy látszik, ezen a világon mindenki hazudik, kizárólag az anyusnak van igaza! Hát tessék, legyen boldog ezzel a vén csepűrágóval. De ha ez így megy tovább, és még egyszer ilyen helyzetbe hoz, akkor én leülök, és mindent megírok Giza néninek. *Földhöz vágja a ruhát, elsiet.*

ORBÁNNÉ Írjál csak neki! Te árulkodó vipera!

GIZA Múlnak a napok, és nem kapok hírt, és nem tudok rólad semmit. Pedig mi mindig tudtuk egymásról, mit csinálunk, ahogy a jobb kéz tudja, mit csinál a bal... Gyötör a nyugtalanság. Még sohasem éreztem ilyen tehernek a bénaságomat. A legszívesebben fölkelnék, elindulnék, és hazarepülnék, hogy lássalak... Csak vigyázz, vigyázz... vigyázz!

EGÉRKE *beoson, és a rivaldához lép.* Bocsásson meg nekem, asszonyom, hogy ismeretlenül molesztálom. De a Giza név énbennem olyan tiszteletet keltő, hogy csak hosszas tépelődés után mertem tollat ragadni. Én csak egy boldogtalan teremtés vagyok. Almási Mihályné, akit Nagykanizsán Szilveszter éjszakáján lökött ki az utcára az ura, mert megunt. Erzsike szomszédságában lakom, csak egy rabicfal választ el tőle, amin minden szó áthallatszik. Ha valamelyikünknek szüksége van a másikra, kopog. Elalvás előtt Erzsike meg szokta kérdezni: "Nem sírsz, Egérke?" Én, válasz helyett, legtöbbször csak nyávogok egyet, mert a megtévesztésig tudom utánozni az adjunktusék macskáját.

Nem szeretnék önnek ijedtséget okozni, de kihez fordulhatnék? Erzsike valósággal isteníti önt, példaképének tartja, mint ahogy én is őt, hiszen mindent neki köszönhetek. Az uram, akit azóta kitétek a vasúttól, a testi ruhaneműmet is csak a válás kimondása után adta ki. Erzsike segített rajtam, amit sohase felejték el neki. Úgy tessék elképzelni, mintha együtt laktánk, hiszen másfél év alatt minden nyikorgásról, roppanásról megtanultam, mit jelent. Négy-öt nap óta Erzsike járkálni kezdett. Tízperceket, negyedórákat járkált, föl, le, föl, le. Időnként megállt, mintha eszébe jutott volna valami, aztán tovább sétált. Én persze nem tudhattam, mi jutott eszébe, de a lelkiállapotot ismerem. Az uram olyan ember volt, hogy egyszer megfogta a jobb karomat, odaszorította a tenyeremet az ajtófélfához, és teljes erejével rácsapta az ajtót. Hét helyen törtek el az ujjaim, ha sokáig írok vagy gépelek, ma is teljesen hideg lesz, és elhal a kezem. Ezért a vállalatnál egy svájci könyvelőgéphez ültettek, amin csak érinteni kell a billentyűket. Erzsike ma is sokat járkált, aztán átszólt, hogy öltözzek. Együtt szoktunk bevásárolni a csütörtöki vacsorához, amikor egy világhírű énekes jár Erzsikéhez vendégségbe. Egyszer megcsípte az orromat, nagyszerű ember. Feltűnt, hogy a szerdai bevásárlás se a szokott mederben folyt le. Nem tudom, van-e róla tudomása, hogy Erzsike a pasaréti hentesek réme. Nem akarok kitérni a részletekre, mert tudom, hogy ön milyen kifinomult gondolkodású. Ma azonban nem ismertem rá Erzsikére. Meg se nézte a tyúkot. Ezt látva, a hentes, aki gyűlöli Erzsikét, a legzsírosabb karajt emelte le a kampóról, de ezt se kifogásolta. Még én mondtam: "Nem kövér egy kicsit?" Erzsike csak legyintett. "Így is túl jó neki" - mondta.

ORBÁNNÉ *a telefonba.* Ezalatt Egérke mozdulatlanul vár. Egy táviratot szeretnék föladni: "Lábam megdagadt, nem tudtam bevásárolni, vacsora elmarad."

EGÉRKE Erzsike lábán, amennyire emlékszem, nem volt észrevehető dagadás. Ebből az következik, hogy a lemondásnak valami más oka van, talán ugyanaz, mint a napok óta tartó járkálásnak. Szíves elnézését kérem. A kezem elfáradt, leveletem egy későbbi időpontban folytatom. *Mozdulatlanul ott marad a színen.*

ORBÁNNÉ telefonál. Itt Orbán Béláné. Egy fél órával ezelőtt föladtam egy sürgönyt Csermlényi Viktornak, Budapest, Balzac utca 20. Ezt most törölni szeretném. Hogy tetszik érteni? Ez nagyon nagy baj volna. Nem lehetne valahogy utolérni? Hát kihez fordulhatnék?

Újra telefonál. Itt Orbán Béláné. Egy fél órával ezelőtt föladtam egy sürgönyt Csermlényi Viktornak, Budapest, Balzac utca 20. Ezt most törölni szeretném. Nem értem. A kisasszony, aki felvette, azt mondta, hogy önhöz forduljak. Micsoda beszéd ez? Muszáj. Mindent el kell követni. Ez a legnagyobb disznóság, kérem. Fel fogom jelenteni a postát. Jól van. Köszönöm. *Újra telefonál.* Itt Orbán Béláné. Egy fél órával ezelőtt föladtam egy sürgönyt Csermlényi Viktornak, Balzac utca 20. Ez már az ötödik szám, amit fölhívatnak velem. Nem szabad, hogy megkapja. Életkérdés, amiből tragédia lehet. Mint ember az emberhez, fordulok önhöz. Hát persze hogy tudom a szöveget: "Lábam megdagadt, nem tudtam bevásárolni, vacsora elmarad." Mit tetszik mondani? Nem vicc. Véresen komoly. Elvtársam, egy ember életéről van szó! Igazán? Hát ez nagyszerű. Köszönöm. Én mindig tudtam, hogy a magyar posta milyen nagyszerű intézmény. Még egyszer köszönöm.

Bármikor, ha viszonzni tudom, a rendelkezésére állok. Orbán Béláné, Csatarka utca. Nagyon szépen köszönöm.

EGÉRKE Asszonyom, legyen erős! Sajnos, volt alkalmam kitapasztalni az elmezavar legkülönbözőbb változatait. Az uram, mielőtt eltávolították a vasút kötelékéből, a jegylyukasztóval támadta meg egy ittas kollégáját, és több helyen kilyukasztotta a fülét. Most munkaterápiás eljárással gyógykezelik erdőirtáson, ami természetének a legjobban megfelel. Nem akarom önt megrémíteni, de mintha az én imádott Erzsikémnek is meg akarna zavarodni az idegrendszere. Bár tévednék. Tegnap (azóta nem volt időm befejezni ezt a levelet) Erzsike nagyban készült a csütörtöki vacsorára. Én, szokás szerint, segédkeztem neki. Ötven fánkot sütöttünk. Fél nyolckor Erzsike bement átöltözni, ami szintén így szokott történni. Pont nyolckor, szokás szerint, leszűrtem a tyúklevest, kihalásztam belőle a májat, amelyet egy kis külön levessel külön kis lábosba raktam. Ez a nagy művész él-hal a csirkemájért... *Megszólal a telefon.*

ORBÁNNÉ telefonál. Viktor? Maga az? *Növekvő ingerültséggel.* Nyolc óra, és maga még otthon van? Ezekből a fánkokból, amelyekre most öröm ránézni, tíz perc múlva töpörtyű lesz... Pamutipar? Micsoda Pamutipar? Ja úgy. Ezek szerint magának a Pamutipar kórusa fontosabb. Köszönöm.

EGÉRKE És azután elszabadult a pokol. Erzsike égő szemmel, reszkető szájjal, halotthalványan rontott a konyhába. Nem szólt semmit, csak fölkapta a nagy porcelántálat, lábával berúgta a fürdőszobaajtót, és az összes fánkot, ötven darabot, belezúdította a klozettba. Aztán meghúzta a vizet, és miközben a fánkok ott ugráltak a vízszugárban, ő a kagyló fölé hajolt, és haragtól izzó hangon beleüvöltötte: "Dögölj meg, vén disznó! Dögölj meg, vén disznó" - egészen addig, amíg az utolsó fánk is el nem tűnt. Akkor visszarahant a tyúklevésért. Ezt azonban, bár nem vagyok erőszakos természetű, sikerült megmentenem. Csak akkor vett észre.

ORBÁNNÉ Mit bámulsz. Ne állj itt! Öltözz fel, menj le az utcára, és feküdj le az első férfinak, te hülye!

EGÉRKE "Feküdj le a legelső férfinak, te hülye." Ezt kellett megérem, akinek, kell-e mondanom, másfél év alatt egyetlen férfi látogatója se volt. Asszonyom, mentsük meg ezt a drága lényt, akinek én, mint életem megmentőjének, örök és forró hálával tartozom. *Kioson a színpadról.*

ORBÁNNÉ *erőltetetten vidám hangon.* Gizám, ez fantasztikus. Te, akit egy szilánk húsz évvel ezelőtt úgyszólván teljes magányra ítelt, jobban keresztüllátsz egy emberen, akit még csak nem is ismersz, mint én, aki nap nap után együtt vagyok veled. Milyen igazad volt! Az a hangverseny kinyitotta a szemem. Önagysága úgy hazudik, mintha könyvből olvasna. Hogy jöttem rá? Figyelj ide! A koncert után azzal próbálta szédíteni Viktort, hogy az ő ura "zeneesztéta" Kanadában. Húsz másodpercig én is elhittem. De aztán kezdtek eszembe jutni a dolgok. Az ostrom. A pince. Kausz doktor fűrószéke, amiben egész nap benne ült. Azt hitte, az oroszok azért csinálták a háborút, hogy az ő rozzant fűrószékét hazavigyék a Kremlbe! Na, de más is eszembe jutott. Minekünk úgyszólván nem volt élelmiszerünk az óvóhelyen, ahol Paula megkínált egy kis ételmaradékkal, ami különben rábüdösödött volna, mert az én szegény jó, élehetetlen uram összesen néhány tetanuszt és ötszáz Ultraszeptilt hozott magával a Janitsáry-patikából. No de épp, amikor az Ultraszeptilnek kezdett felmenni az ára, nyoma is veszett, és biztos, hogy nem a zeneesztéta lopta el. Ha mutatsz nekem egy zeneesztétát, aki egy felirat nélküli üvegben megszimatolja az Ultraszeptilt, akkor én leveszem előtte a kalapomat. De ez még nem minden. Azt is megpróbálta nekem bebeszélni, hogy nem ő kezdett ki Viktorral, hanem Viktor veled. Viktor, akit dinamittal se lehetne lerobbantani rólam! Állítólag megtámadta, és úgy összefogdosta a taxiban, hogy még a sofőr is minduntalan hátranézett... Most szólj hozzá. Ez ő! Akiért megőrülnek a férfiak... Miss Arizona, az ő epeköves, aortatágulósos, műfogoros szekszepiljével. Szétvet a düh! De azért tudok vigyázni. Légy nyugodt, drága Gizám. Mindennap ott ülök veled öttől hétig a Nárciszban, mosolygok, megcsodálom az új ruháját, és zenéről csevegek. Még csak az hiányzik, hogy azt higgye féltékeny vagyok. Egyébként nem az én memóriám hagy ki, hanem a tied! Lehet, hogy azon a bizonyos fényképen szegény apánkra vártunk, vagyis a kocsijára, Szolnokról jövet. De úgy látszik, megfélekezzel Szántó doktorról. Pedig őt azért vitték el Létáról, mert a vörösök szétverése után egy csomó sebesültet a padlásán rejtegetett. A mi szegény jó drágánk az ő vita- és sakkpartnerének kiszabadítására ment be Szolnokra, ahol a különítményesek parancsnoka levörösbérencezte, és aztán egy csomó lézengő szeme láttára fölpofozta. Ő pedig hazajött, lement a pincébe, és föbe lötte magát.

A Nárciszban. Orbánné egyedül ül és vár. Aztán odainti a pincért.

ORBÁNNÉ Kérek még egy duplát.

PINCÉR *odaáll az asztal mellé.* Asszonyom! Nem inna egyszer egy csésze teát? Ma mindenki kávézik. De mi az a kávé? Az ember megissza, és vége. Egy csésze tea: az szertartás. Az ember eljátszik veled, megkóstolja, azzal is telik az idő.

ORBÁNNÉ *idegesen az órájára néz, aztán a pincérhez fordul.* Magánál hány óra, Ferikém?

PINCÉR Fél hét... Milyen türelmes maga, asszonyom.

ORBÁNNÉ Mit csináljak, ha ilyen pontatlan barátnőm van? Ő különben sohasem késik ok nélkül. Mindig közbejön neki valami.

PINCÉR Mostanában.

ORBÁNNÉ Mostanában?

PINCÉR Nekem az nagyon tud fájni, ha egy régi vendég hűtlen lesz hozzánk. Tetszik még emlékezni arra a kis szőke kávéfőző lányra? Elsején áthelyezték Budára. A napokban visszajött a fehér köpenyéért, és azt mesélte, hogy Paula nagysád, úgy látszik, fogott magának valakit. Mindennap ott ülnek, egy boksiban összebújva.

ORBÁNNÉ *döbbenten.* Ez lehetetlen.

PINCÉR Hát én se nagyon akartam elhinni. Mégiscsak furcsa, egy ilyen korú nő. Az én szememben ez már gusztustalan. Nincs igazam?

ORBÁNNÉ De igaza van. Ez már gusztustalan. *Feláll, visszamegy a pamlaghoz, és már menet közben indulatosan magyaráz Gizának.* És most hallgasd meg, hogy mi történt! Rögtön elrohantam Paulához. Biztos voltam benne, hogy jó helyen járok. Mint rendesen, a fogorvosnő nyitott ajtót. "Paulához?" - kérdezte barátságatlanul. Azt hazudtam, hogy fáj a fogam, amitől mindjárt barátságosabb lett. Egy perc múlva már Kausz doktor fűrószékében ültem, és csak egy szóttessel elfüggönyözött ajtó választott el Paula szobájától. Épp áthallatszott valami rőfögésszerű hang, amely csak Viktortól eredhetett. A doktornő fújni kezdett. Többször figyelmeztetett, hogy ne fordítsam el a fejem. A szavak nem hallatszottak át, részben a szóttés, részben a fűró zúgása miatt, de, úgy látszik, működik bennünk valami jelzőberendezés. Ismersz, Gizám! Rajtam sokáig nem látszik semmi. Nálam váratlanul jön a robbanás. El fogsz ítélni. Sajnos, elég erélyesen félrelöktem a doktornőt. Letéptem a szóttest, amit szintén sajnálok. Benyomtam az ajtót, és ahogy sejtettem, a legjobb pillanatban toppantam be. Nem állítom, Gizám, hogy nyugodt lettem volna, de ha nincs az a leveszöldség, talán meg tudtam volna zabolázni magam. Az asztalnál, lepedőnyi szalvétába csomagolt pocakjával, ott ült az a vén svindler, és kéjes hörgések és nyögések közepette nézte, ahogy Paula kimeri a levest. Nem ért meglepetés. Abba még nem kell belehalni, hogy egy nyugdíjas operaénekes tyúklevest eszik. De amikor azt látom, hogy ez a nő, akit istenítettem, hetek, sőt, hónapok munkájával kiszedte belőlem legféltettebb titkaimat, akkor elvesztettem a fejemet. Tudnod kell, Gizám, hogy Viktor szűrve szereti a levest. Úgy szereti, hogy egy kislábosban félre legyen rakva a csirke mája, és egy tálon, szintén külön, a zöldség, a zúza meg a nyaka és a grízgaluskák. Amikor ezt a zöldségestálat megláttam, fölkaptam, és ráborítottam Paulára, aki sikoltott, és kirohant egy kis tapétaajtón, miközben potyogtak róla a grízgaluskák. Azóta, mind a mai napig, ezt a nőt nem láttam. Ismersz, Gizám. Mihelyt kiadtam a dühöm, lehiggadok. Merem állítani, hogy a következő percekben remekül viselkedtem: még te is elégedett lettél volna. Volt egy bizonyos helyzeti előnyöm, mégpedig az, hogy Viktor hirtelenében nem bírta a székből fölállni. Megvan az a csúnya szokása, hogy evés közben kilép a cipőjéből. Úgy látszik, elrúgta valamerre, és harisnyában szégyellt mutatkozni. Csak kereste a lábával, de nem találta. Én pedig fölényes nyugalommal, majdnem nyájasan azt mondtam neki: "Sajnálom, hogy Kausznő ö nagysága nincs jelen. Önt azonban, kedves uram, a jövőben nem ismerem." Azt a lihegést, kapkodást látnod kellett volna. Azt mondta, hogy én félremagyarázom a helyzetet. Könyörgött, hogy hallgassam meg. "Én önt sajnálok - mondtam neki -, de kénytelen vagyok arra kérni, hogy a jövőben kíméljen meg a látogatásaitól." Erre ő azt mondta, hogy nem bír élni nélkülem, ez persze jólesett, de szerencsére nem szédültem meg. Emlékszem, még a kezemben tartottam a szóttest. Olyan nyugodt voltam, hogy összehajtogattam, letettem, az orvosnő szíves elnézését kértem, és emelt fővel kimentem.

Orbánné a tükrehez lép, nézegeti magát. Aztán leveszi cipőjét, megtapogatja lábát, és megkönnyebbülve papucsot húz. Eközben feltűnik Giza.

GIZA Járkálsz.

ORBÁNNÉ Nem igaz.

GIZA Föl vagy dúlva. Minden percben megváltoztatod az elhatározásodat.

ORBÁNNÉ Ebből egy szó sem igaz.

GIZA Néha úgy viselkedsz, hogy az már az idegbaj határát súrolja.

ORBÁNNÉ Honnan veszed ezt? Besúgóid vannak?

GIZA Besúgónak elég a te leveleid összevisszasága.

ORBÁNNÉ Ilyen vagyok, Gizám. Belőlem hiányzik a te nyugalmad, céltudatosságod. Húszéves koromban is kapkodtam.

GIZA Volt időd lehiggadni. Te már elmúltál húszéves, Erzsi.

ORBÁNNÉ Ezt mire mondod, kérlek?

GIZA Semmire.

ORBÁNNÉ A megjegyzésednek volt valami éle.

GIZA Milyen éle?

ORBÁNNÉ Azt szeretném tudni.

GIZA Rendben van. Légy szíves, válaszolj őszintén: beleszerettél-e abba a csepűrágóba?

ORBÁNNÉ Ezt visszautasítom.

GIZA Mit?

ORBÁNNÉ Ilyen hangon nem lehet egy világhírű művésztől beszélni.

GIZA Ne lovagolj a hangomon. Igen vagy nem?

ORBÁNNÉ Nem.

GIZA Sajnos, ezt nehéz elhinni.

ORBÁNNÉ Tudod, hogy nem szoktam hazudni.

GIZA Erről nem vagyok meggyőződve.

ORBÁNNÉ Rajtakaptál már engem hazugságon?

GIZA Hagyjuk ezt most.

ORBÁNNÉ Ne hagyjuk! Ünnepelesen kijelentem, hogy nem vagyok szerelmes Csermlényibe. Borzadok tőle. Sőt, utálok. Az egész lénye idegen tőlem, mert mohó, önző, immorális. Mint egy vadállat.

GIZA Az előbb, amikor szörnyetegnek neveztem, megsértődtél.

ORBÁNNÉ Hogy szörnyeteg és vadállat, az kettő.

GIZA Mi a különbség?

ORBÁNNÉ Van különbség.

GIZA Ne ezt vitassuk. Ha már a legjobb barátnődben is csalódtál, ettől az embertől pedig szabadulni akarsz, akkor mért nem teszed meg, amire kérek?

ORBÁNNÉ Mert engem ide ezer és egy szál köt.

GIZA Mik azok a szálak?

ORBÁNNÉ Ezer és egy.

GIZA Paula nem. Viktor sem. Egérke meg a lányod. Ezek is nagyon vékony szálak.

ORBÁNNÉ Sok vékony szál együtt egy erős.

GIZA Vagyis, mégiscsak nekem van igazam.

ORBÁNNÉ Miben, édesem?

GIZA Abban, édesem, hogy te halálosan szereted Csermlényi Viktort, de a barátnőd, akire olyan büszke voltál, elcsavarta a fejét. Mindenki elhagyott, és te kétségbe vagy esve.

ORBÁNNÉ Erre a lázálomra már nem is felelek. Viktor a múlt csütörtökön itt vacsorázott, a legjobb hangulatban, ennél az asztalnál, ahol most ülök.

GIZA Mi volt a vacsora?

ORBÁNNÉ A szokásos, és utána fánk.

GIZA Megette?

ORBÁNNÉ Azt hittem, marad másnapra az adjunktuséknak, de az utolsó szemig mind megette a fánkot.

GIZA Erzsi.

ORBÁNNÉ Mit akarsz?

GIZA Megmondtam.

ORBÁNNÉ Tavaly se kaptam útlevelet.

GIZA Most Misitől veszi a műanyag szálát a magyar állam. A múltkor egy miniszterhelyettes telefonált. Három nap alatt kaphatsz útlevelet.

ORBÁNNÉ Nem bírok elmenni.

GIZA Együtt élhetnénk.

ORBÁNNÉ Tudom.

GIZA És mindened meglesz.

ORBÁNNÉ Elhiszem.

GIZA Egy józan érvet mondj. Egy elfogadható magyarázatot.

ORBÁNNÉ Mióta beszélünk?

GIZA Tudod, hogy nem számít.

ORBÁNNÉ De én várok egy telefont.

GIZA Milyen telefont?

ORBÁNNÉ Egérkének egy sürgős kalaprendelése.

GIZA Hát gondold meg végre az állapotodat. Mi vagy te ott? Cseléd?

ORBÁNNÉ Inkább ott legyek cseléd, tenálad?

GIZA Most nem szépen beszélünk egymással.

ORBÁNNÉ Bocsáss meg, Gizám.

GIZA Én vagyok a hibás. Nagyon ideges vagyok.

ORBÁNNÉ Miattam ne légy.

GIZA Nem is temiattad.

ORBÁNNÉ Csak nem rosszabbodott az állapotod?

GIZA Tudod, kicsoda Rauschenigg professzor?

ORBÁNNÉ Az orvosod.

GIZA Frankfurtban, az ő vezetése alatt, megnyílt egy szanatórium, amilyen nincs még egy a világon. Nem is a felső tízezernek, hanem a felső ötszáznak. Vasárnap Misiékkal elmentünk megnézni.

ORBÁNNÉ Csak nem akar megoperálni? Neked el van roncsolva a főideged.

GIZA Rauschenigg azt mondta, próbáljuk meg.

ORBÁNNÉ Lusztig bácsi viszont azt mondta, hogy erre nincs segítség.

GIZA Rauscheniggét hívták Sztálinhoz.

ORBÁNNÉ Te kinek hiszel?

GIZA Ő a ház barátja. Itt kapcsolatok vannak. Mindenki figyeli, mit csinál a másik: van, amikor a spórolás a jó modor, van, amikor a pénzkidobás. Ilyenkor nem lehet nemet mondani.

ORBÁNNÉ Ne hallgass senkire. Azt tedd, ami neked a legjobb.

GIZA Nekem az a legjobb, ha idejössz.

ORBÁNNÉ Ne kérd ezt tőlem.

GIZA Még sose kértem tőled semmit.

ORBÁNNÉ Azt hiszed, hogy szükséged van rám, de csalódnál bennem.

GIZA Mi mindig megértettük egymást.

ORBÁNNÉ Ez akkor volt, Gizám. Most már vannak pontok, ahol nem találkozunk.

GIZA Mondj ilyen pontot.

ORBÁNNÉ Apa.

GIZA Ez nem telefontéma.

ORBÁNNÉ Apát véresre pofozták a különítményesek, Gizám.

GIZA Ez nem telefontéma.

ORBÁNNÉ Azt, hogy a vörösök lőtték le, csak kitaláltuk, mert különben nem kapott volna annak idején nyugdíjat a mama.

GIZA A saját érdekedben, kérlek, hagyd abba.

ORBÁNNÉ Apánk mint mártír van leírva egy könyvben.

GIZA Miféle könyvben?

ORBÁNNÉ "A fehérterror rémtettei Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében." Létei csak ő volt, és dr. Szántó Miklós.

GIZA A könyvekben nem lehet hazudni?

ORBÁNNÉ Mi hazudtunk. És te elhitted, amit kitaláltunk.

GIZA És ha így van? Ha megverték? Mit kaptál érte? Szóba állt veled valaki?

ORBÁNNÉ Senki.

GIZA Hát akkor mit akarsz? Apánk emlékét akarod őrizni otthon?

ORBÁNNÉ Itt akarok felfordulni, Gizám.

GIZA Nem értjük egymást.

ORBÁNNÉ Nem nagyon.

GIZA Hát mit csináljunk?

ORBÁNNÉ Nem tudom.

GIZA Isten veled, Erzsi.

ORBÁNNÉ Isten veled. *Maga elé mered, aztán kirobban belőle a vallomás.* Most már elárulom: Viktor jött Szolnokról. Őt vártam azon a képen, őneki örültem, őfelé rohantam. Azon az estén lettem az övé. Bevallom, hogy azóta viszonyom volt vele. Létán is, Pesten is, lánykoromban is, asszonykoromban is, egészen addig, míg szegény jó Bélámat le nem hozták a műtőből. De amikor az ágyon fölébredt az altatásból, és első pillantásával engem keresett, akkor bőgni kezdtem. Többé nem engedtem magamhoz nyúlni. De még mindig őt szeretem, és nem éltem volna túl az elvesztését. Az ölelések helyét a vacsorák foglalták el. Rondán evett, mint egy fuldokló, de az én főztömet ette... Még a bevásárlásban is volt valami öröm: fogni azt a húst, a zöldséget, amit megeszik. Hülyeségeket írok, de ilyen hülyén szerettem. A nagy hasát is szerettem. A nevét is szerettem, sőt, nemcsak a Viktort, hanem minden szót, amely Viktorra emlékeztetett. A háborúban talán csak azért drukkoltam az angoloknak, mert Churchill V betűt mutatott a németeknek. Most azt kérdezed, ha ilyen örülten szeretted, hogy tudtad ezt még saját magad előtt is letagadni? Ne kérdezd. Le tudtam tagadni, illetve csak a mai napig tudtam letagadni.

GIZA Néha megrémülök tőled. Mi vagyunk az a két nővér, akinek nincs a másik előtt titka? És mit rejtegetsz te még magadban, amiről nem tudok? De inkább nem kérdezek semmit, nehogy még jobban fölszakítsam a régi sebeket. Talán így volt jó, hogy végül mégiscsak elmondtad, ami belőled kikíváncozott. Talán most megnyugodtál. Talán megkönnyebbültél. Talán ez volt az ára, hogy ettől az emléktől megszabadulj.

ORBÁNNÉ Jól mondod, Gizám. Befejeztem, vége. Ezt a szót: Viktor, most hallod tőlem utoljára. Holnap már én se fogok emlékezni rá. Feküdj le, drága. Aludj jól. *Mohón a telefonhoz lép.* Te vagy az, drága Ádika? Viktorral szeretnék beszélni. Ki nincs otthon? Hogyhogy nincs otthon? Ilyenkor a te fiad emberemlékezet óta otthon szokott lenni. Hát jó.

Majd fölívom később. *Leteszi a kagylót, dühöng.* Letagadta. Ez a vén dög attól fél, hogy ha még egyszer beszélek vele... Hát csak azért is beszélni fogok vele! *Újra telefonál, elváltoztatott, kislányos hangon.* Kezít csokolom. Én Fodor Panni vagyok, a Pamutipar gyermekkórusától, és a művész bácsival szeretnék beszélni, mert nagyon fáj a torkom. Nincs otthon? *Leteszi a kagylót, a saját hangján ismétli.* Nincs otthon. Na, megállj! *Átkiabál Egérkének.* Egérke! Gyere át! *Szünet.* Talán megismerte a hangom.

EGÉRKE *gyanútlanul belép, barátságosan nyávog egyet.*

ORBÁNNÉ Most nem érek rá. *Átadja a telefont.* Ne ijedezz. Neked csak annyit kell mondanod: kérem szépen Csermlényi Viktor művész urat a telefonhoz. Ővele már én fogok beszélni.

EGÉRKE Jaj, istenem. Nem is tudom, hogy kell a művész urat megszólítani.

ORBÁNNÉ Kuss. Mondtam, hogy ővele már én fogok beszélni. Gyerünk!

EGÉRKE *félénken.* Halló... Kérem szépen Csermlényi művész urat a telefonhoz... Igenis... Igenis... Igenis, kérem, át fogom adni. *Leteszi a kagylót.*

ORBÁNNÉ Mi az? Ne tedd le.

EGÉRKE De hát a művész úr nincs otthon, a művész úr mamája pedig azt üzeni Erzsikének, hogy ne tessék többet elváltoztatott hangon telefonálni, mert ő úgyis megismeri.

ORBÁNNÉ *tehetetlenül a székre roskad, Egérke kisurran.* Tudtam, hogy hazudik. Viktor ilyen időben, az ő légszomjával, nem megy el hazulról. Én pedig, azt te tudod, Gizám, a legjobban, semmit se gyűlölök úgy, mint a hazugságot. Elindultam a Balzac utcába. Ott laknak, egy magasföldszintes házban, mely azonban olyan alacsony fekvésű, hogy a túlsó járdáról, lábujjhegyre ágaskodva, be lehet kukucskálni. Végre láthattam őt. Alsónadrágra vetkezetten feküdt a pamlagon, és egy parányi ventilátorral hűtözködött. Már rég nem láttam levetkőzve. Azóta még jobban meghízott. Meg se próbálok objektív lenni, mert akkor azt kellene mondanom, hogy úgy feküdt ott, mint egy nagyobb méretű hússzállítmány. De én olyannak láttam, mint egy görög istent! És bennem egyszerre úgy megfájdult minden, hogy alig bírtam a sírást visszatartani. Körülbelül egy fél órát vártam, hátha Viktor az ablakhoz jön, s inthetek neki. Sajnos, nem mozdult. Szerencsére épp a lakással átellenben fölfedeztem egy nyilvános telefont. Bementem, tárcsáztam. Amikor láttam, hogy az anyja indult a telefonhoz, visszaakasztottam a hallgatót. Ismersz, Gizám, milyen szívós tudok lenni. Ott maradtam a fülkében. Nem tudom, meddig vártam, de végre megmozdult Cs. Bruckner Adelaida, fölkel, átment a szobán, és egy tapétaajtón, mely alkalmasint a vécébe nyílt, eltűnt. Rögtön tárcsáztam, de képzeld, az a bestia még a vécéből is kirohant. Megint letettem a kagylót. Még egy utolsó kísérletet tettem. Előbb integetéssel próbáltam Viktor figyelmét felkelteni, aztán füttyölgetni kezdtem, de hiába. Még egy félórát álltam ott. Előbb Viktor szobájában, aztán a másikban aludt ki a villany. Mégse bírtam hazamenni. A sötét szobába bámultam - ahol már a kis ventilátor se búgott - egészen kapuzárásig. A házmester szúrósan fixírozott, erre az utolsó busszal hazajöttem.

Amikor a szobámba léptem, körülnéztem. Te érezhetted így magad, amikor Misi levitt a családi kriptába. Csakhogy én élve vagyok idezárva. Ott a telefon, és nincs, akit felhívhatnék. Lent az utca, és nincs hová menjek... Leroskadtam az ágyra. Paulát próbáltam láb alól eltenni

különféle halálnemekkel. Egyszer felrobbant a kezében egy villanykörte, csak egy nagy vérfolt maradt a helyén. *Orbánné pillanatnyi csönd után hirtelen föl pattan, fésülködik, sietve kifesti magát. Cipőt akar fölvenni, de hiába erőlködik, dagadt lábára nem megy rá a cipő. Dühösen belenyugszik, és fél lábán papuccsal indul el. Túloldalt, botjára támaszkodva, feltűnik Cs. Bruckner Adelaida.*

ADELAIDA Kihez jössz? Fogadni mernék, hogy nem hozzám. Régebben legalább meglátogattál néha; most meg itt ólálkodsز éjszaka az ablakunk előtt. Mi történt veled?

ORBÁNNÉ Viktorral szeretnék beszélni, Ádika.

ADELAIDA Tudtommal te szakítottál vele.

ORBÁNNÉ Épp azért.

ADELAIDA Ha nem tudnád, ki kellett hívnom a körzeti orvost. Egyik injekciót kapta a másik után. Most, amikor végre megnyugodott, nem engedem őt újra felizgatni.

ORBÁNNÉ Nem fogom fölizgatni, Ádika.

ADELAIDA Én nagyon meg vagyok elégedve a fejleményekkel.

ORBÁNNÉ Miféle fejleményekkel?

ADELAIDA Kérlek, fiacskám, ne gyere közelebb. Félek a bacilusoktól. Egész életében te voltál a fiam rossz szelleme. Sajnos, ő olyan, mint egy gyerek, nem tud a kínálásnak ellenállni.

ORBÁNNÉ Ez tévedés. Én sohasem kínáltam, Ádika!

ADELAIDA Minden csütörtökön megtömted, mint egy libát, pedig egy dekát sem szabadna híznia. És azok az éjszakai telefonok, amikor aludnia kellett volna! Ne akarj vele beszélni, fiacskám. Az elhatározását úgyse másíthatod meg.

ORBÁNNÉ Milyen elhatározását?

ADELAIDA Ne gyere közelebb. Én csak egyet szeretnék tudni, fiacskám. Mit akarsz te tulajdonképpen Viktortól?

ORBÁNNÉ Szeretem.

ADELAIDA Órült!

ORBÁNNÉ Légy szíves, ne beszélj velem így, Ádika.

ADELAIDA Hány éves vagy te voltaképpen, fiacskám?

ORBÁNNÉ Hatvankettő leszek.

ADELAIDA Hatvankettő leszel! Hatvankettő te csak szeretnél lenni, fiacskám. Mintha nem tudnám, mikor születted. Cipő van a lábadon vagy papucs?

ORBÁNNÉ Papucs van a lábamon.

ADELAIDA Cipőt se tudsz húzni, de idejössz, hogy annak a szegény fiúnak megzavard a fejét... Ilyen voltál mindig. Izgalom, kavarodás, ez volt az életed!

ORBÁNNÉ Csak tíz percig szeretnék veled beszélni, Ádika.

ADELAIDA Ha igazán szereted Viktort, akkor most félre kell állnod az útjából.

ORBÁNNÉ Csak öt percig.

ADELAIDA Tönkre akarod tenni a boldogságát? Ne tégy úgy, mintha nem tudnád.

ORBÁNNÉ Mit kellene tudnom?

ADELAIDA Hát neked nem szóltak?

ORBÁNNÉ Kik?

ADELAIDA A fiatalok.

ORBÁNNÉ Miről?

ADELAIDA Hogy összeházasodnak.

ORBÁNNÉ *egy pillanatig szólni sem tud.* De szóltak.

ADELAIDA Lehet, hogy nem esik jól, amit mondok, de én nagyon elégedett vagyok. A barátnőd pont az ellentéte: egy nyugodt és nyugalmat árasztó asszony. Kérlek, ne gyere közelebb.

ORBÁNNÉ Akkor is akarom.

ADELAIDA Mit akarsz akkor is?

ORBÁNNÉ Jogom van még egyszer Viktorral beszélni.

ADELAIDA De nincs itthon.

ORBÁNNÉ Hallom a zihálását.

ADELAIDA Nem jól hallod.

ORBÁNNÉ Megnézhetem?

ADELAIDA Elmentek villany-hasmelegítőt venni.

ORBÁNNÉ Bemehetek a szobájába?

ADELAIDA Miért? Nem hiszel nekem?

ORBÁNNÉ Szeretnék bemenni a szobájába.

ADELAIDA *magabiztosan a szoba felé mutat.* Parancsolj, drágám.

ORBÁNNÉ *odanéz, de nem mozdul.* Elhiszem. Szervusz.

Fáradtan távozni készül.

ADELAIDA Nem jól vagy?

ORBÁNNÉ De jól vagyok.

ADELAIDA Légszomj?

ORBÁNNÉ Nincs semmi bajom.

ADELAIDA Nekem ne add itt a bankot. Adok egy Nitromint.

ORBÁNNÉ Az se kell.

ADELAIDA Kaphatsz Glück-féle asztmacigarettát is.

ORBÁNNÉ Nagyon kedves. De nincs szükségem semmire.

ADELAIDA Látom, megsértődöttél. Egy tele fiók orvosságom van.

ORBÁNNÉ Én nem szedek gyógyszert. Nekem ugyanis nincs szervi bajom. *Elindul. Amit útközben magában motyog, már Gizának szól.* Ugyan, drágám. Viktor egy vén hólyag. Paula pedig még nála is üresebb; kifűjt tojás. Csak nem képzeled, hogy én két ilyen senkiért, akikhez régóta semmi közöm, egy rossz percet csinállok magamnak? Kész nevetség, drágám. *Folytatja útját Ilus lakása felé. Már jön is Ilus, álmosan vállára kapott pongyolában, mint akit éppen fölébresztett a csengetés.* Te már aludtál? Ilyen korán?

ILUS *máris éllel.* Nekem korán kell lefeküdnöm, mert korán kelek.

ORBÁNNÉ Nem akartalak fölzavarni. Csak erre jártam, gondoltam, beugrok, és kérek Józsiától egy altatót.

ILUS *csodálkozik.* Altatót? Anyusnak?

ORBÁNNÉ Nem tudok elaludni. Adj valamit, fiam, és már itt se vagyok.

ILUS Józsi még nincs itthon, és az összes orvosság a fiókjában van bezárva.

ORBÁNNÉ Akkor megvárom.

ILUS Ne tessék megvárni. Behívták egy sürgős műtetre. Telefonált a főnővér, azt mondta, késő éjszakáig fog elhúzódni a műtét.

ORBÁNNÉ Hát szervusz. *Sarkon fordul, elindul.*

ILUS *anyja után néz, valami szemet szűr neki. Orbánné éppen három lépést tett meg, amikor utána szól.* Mama, kérem. Tessék csak visszajönni.

ORBÁNNÉ *megfordul, visszamegy.* Mit akarsz?

ILUS *merőn nézi az anyját.* Mi baja van az anyusnak?

ORBÁNNÉ Semmi.

ILUS De hát hogy néz ki?

ORBÁNNÉ Ahogy mindig kinézni szoktam.

ILUS Mitől ilyen karikás a szeme?

ORBÁNNÉ Hagyjál békét. Máskor meg azzal jössz, hogy miért van kifestve a szemem.

ILUS Mert a kifestett szem nagyon rosszul áll az anyusnak.

ORBÁNNÉ Jobban tennéd, ha te is festenéd magad.

ILUS Én fodrászhoz se járok, pedig dolgozom reggeltől estig. Itthon mosom, mégis rendes a hajam.

ORBÁNNÉ Egy fej káposzta is azt hiszi magáról, hogy szép...

ILUS Az anyus nem tudja, hogy maskarát csinál magából?

ORBÁNNÉ Szerinted, aki már elmúlt hatvanegy éves, az csak úgy nézhet ki, mint a halál?

ILUS Anyus nem hatvanegy múlt, hanem hatvanöt lesz.

ORBÁNNÉ Ezt a megjegyzést, amelyben benne van az egész alamusziszágod, egyszer, amikor már késő lesz, nagyon meg fogod bánni.

ILUS Nem fogom megbánni, hogy óvni akartam az anyámat a nevetségességtől.

ORBÁNNÉ Kíváncsi vagyok, melyikünk nevetségesebb.

ILUS Ki szerelmes Csermlényi Viktorba? Én vagy az anyus?

ORBÁNNÉ Te biztosan nem. Egy darab fülzsír nem lehet szerelmes.

ILUS Összetett kézzel könyörgök: rúgja ki azt az otromba csepűrágót. Nem elég, hogy tönkretette a fiatalságát? Még az öregségét is ő rontsa meg? Hiszen már cipőt se tud húzni az anyus!

ORBÁNNÉ Én egész életemben csak jót kaptam tőle.

ILUS Mindenkit becsapott. Mindenkinek hazudott. És azt, amit mindenki tud, csak az anyus nem akarja tudni róla?

ORBÁNNÉ Ha hazudott, csak azért, hogy a rossztól megkíméljen. A csalásai csak kis csalások voltak; amilyen nagydarab ember, olyan hűség van benne, és olyan nagy szív.

ILUS Ha ezt egy húszéves lány mondja, meghatódom a tiszta naivitásán. De ha egy öregasszony szájából hallom, rosszullét fog el.

ORBÁNNÉ Engem is, ha egy lány így beszél az anyjával.

ILUS Higgye el, anyus, nem szívesen teszem. De mit csináljak? Az, akitől segítséget kértem, cserbenhagyott.

ORBÁNNÉ Kitől vártál segítséget?

ILUS Mindegy, ha egyszer nem sikerült.

ORBÁNNÉ Akkor is tudni akarom.

ILUS Valakitől, akire anyus hallgat.

ORBÁNNÉ Micsoda? Te árulkodni mertél Gizának?

ILUS Csak ismertettem a helyzetet.

ORBÁNNÉ Egész életedben alamuszi voltál... Mit válaszolt?

ILUS A szokásos mélyértelmű bölcsességeket.

ORBÁNNÉ Mutasd.

ILUS Nincs itt.

ORBÁNNÉ Nem mered megmutatni.

ILUS Eltéptem, hogy Józsi meg ne lássa. Ha megvolna, miért ne mutatnám meg?

ORBÁNNÉ Mert téged Giza se nagyon szeret.

ILUS És kit szeretett az anyus ezen a csepűrágón kívül?

ORBÁNNÉ Mindenkit. Még téged is, amíg kicsi voltál.

ILUS Hiszen még szoptatni sem volt hajlandó.

ORBÁNNÉ Apád szigorúan megtiltotta. Bolondja volt szegény a mellemnek.

ILUS Mit érdekelte anyust az apám? Anyust a gázolás után se bírtuk megtalálni.

ORBÁNNÉ Ott voltam, amikor a műtőből lehozták.

ILUS Talán akkor is a Viktorjával szórakozott.

ORBÁNNÉ Rám nézett szegény, aztán elvesztette az eszméletét.

ILUS Miért nem mer az anyus a saját emlékeivel szembenézni?

ORBÁNNÉ Ha újra kezdeném, másodszor is mindent ugyanígy csinálnék.

ILUS Úgy élne, ahogy élt?

ORBÁNNÉ Így volt szép.

Ilus szobája elsötétedik.

GIZA Kedves Ilus! Azt írod, én vagyok az egyetlen, akire Erzsi húgom hallgat. Nem tudom, hogy ez igaz-e, és azt se tudom, akarom-e egyáltalán, hogy hallgasson rám. Azt hiszem, félreismered a mi valódi erőviszonyainkat. Én anyádat mindig magam fölött állónak éreztem. Hiába éltem bőségben, biztonságban, nyugalomban, még akkor is, ha kapkodni, fuldokolni láttam, akkor is fölnéztem rá, mert amikor én két lehetőség közül mindig a kényelmesebbiket választottam, neki volt mersze vállalni a kockázatot. Boldogult férjem, aki nagy vagyon ura volt, haláláig rettegett, hogy el talál úszni a vagyon. Misi fiam is ennek a szorongásnak az áldozata. Anyád sohase rettegett. Mindig és bármi áron vállalta az igényeit. Csermlényi Viktort alig ismertem, előlem mindig dugdosni próbálta. Lehet, hogy csepürágó, s minden bizonnal joggal félted tőle. Én is féltém őt, de ugyanennyire irigylem is. Két béna lábammal félhalott vagyok, egy olyan élet végén, melyet csak félig volt bátorságom élni. Ezek után mit mondhatnék a húgomnak? Óvakodj attól a csepürágótól? Igyekezz te is fél életet élni? Kövesd a példámot? Kerüld a veszélyt? Ehelyett inkább neked üzenem, lányom, hogy próbáld megtanulni anyád sorsából, ami egy másik ember sorsából megtanulható. Sajnos, én sohasem követtem el hibákat; életem téli álom volt, mert féltém a hidegtől.

Orbán né mélyen alszik, a zongoraszéken ülve. Feltűnik Józsi fehér köpenyben. Egy orvosságos fiolát hoz.

JÓZSI felrázza. Mi az, mama? El tetszett aludni?

ORBÁNNÉ Úgy látszik.

JÓZSI Egy perc alatt? Ezen a kényelmetlen széken? És még maga kér altatót?

ORBÁNNÉ Nem tudok elaludni... Add ide, fiam, és már itt se vagyok. Remélem, jó erőset adtál.

JÓZSI Igen, mama. Bezzeg nekem nem lesz szükségem altatóra. *Két ujjával masszírozza a homlokát.*

ORBÁNNÉ *föláll.* Köszönöm.

JÓZSI Akar látni embert állva elaludni?

ORBÁNNÉ Elhiszem, hogy fáradt vagy, fiam.

JÓZSI Legalább sajnáljon egy kicsit.

ORBÁNNÉ Sajnállak, fiam.

JÓZSI Puszit. *Gépiesen homlokon csókolja Orbánnét.*

ORBÁNNÉ Hát szervusz.

Minden pontosan úgy történik, mint Ilusnál. Orbánné megfordul, elindul, Józsi utánanéz, valami szemet szúr neki. Orbánné három lépést tett meg, amikor utána szól.

JÓZSI Mama, kérem, tessék csak visszajönni.

ORBÁNNÉ *megfordul, visszamegy.* Mit akarsz?

JÓZSI *merőn nézi.* Mi baja van a mamának?

ORBÁNNÉ Semmi.

JÓZSI Nem sápadt maga egy kicsit?

ORBÁNNÉ Mindig ilyen vagyok.

JÓZSI Hát akkor miért nem tud aludni?

ORBÁNNÉ Mert nem tudok.

JÓZSI És ezen a kényelmetlen széken tudott? *Gyanakodva nézi.* Nem beteg, mama?

ORBÁNNÉ Nem.

JÓZSI Nincs baj?

ORBÁNNÉ Nincs.

JÓZSI *növekvő gyanakvással.* Isten bizony?

ORBÁNNÉ Isten bizony.

JÓZSI Akkor jó. Tessék várni. És tessék visszaadni azt az altatót. *Kimegy, egy másik fiolát hoz.* Hoztam egy sokkal erősebbet.

ORBÁNNÉ Nagyon szépen köszönöm... Szervusz, fiam.

JÓZSI Jó éjszakát, mama. *Kimegy.*

ORBÁNNÉ *elindul hazafelé. Csak a fél lábán van cipő, de már azt is meg kell útközben lazítania. Otthon rögtön a telefonhoz siet, fölveszi a kagylót, hangja kimért, méltóságteljes.* Halló, itt Orbán Béláné. Igen, Orbán Béláné, a Csatárka utcából. Kedves doktornő, bocsásson meg a zavarásért, azért választottam ezt az időpontot a telefonálásra, mert tudom, hogy Paula ilyenkor egy budai eszpresszóban található. Megkérem, szíveskedjék átadni neki egy üzenetet. Csak annyit, hogy bármi történjék is, Paula ne okolja magát semmiért. És legyen szíves azt is közölni vele, hogy ő egy sokkal kisebb kaliberű valaki, hogyszem bármilyen szerepe lehetett volna az én életemben. És ugyanez vonatkozik egy harmadik személyre is. Paula tudni fogja, kiről van szó. Ez a bizonyos harmadik személy, ezt közölje, kérem, Paulával, nekem a semminél is kevesebbet jelentett. Igen, kérem, a semminél is. És nagyon hálás lennék, ha tudatná Paulával, milyen higgadt és objektív hangon beszéltem erről a kapcsolatról. És mondja meg neki, hogy sok szerencsét, boldogságot és jó egészséget, igen, kérem, főképpen jó egészséget kívánok őszinte szívvel mindkettőjüknek. *Fáradtan a pamlagra roskad, egy pillanatig maga elé néz, majd dühösen leráncigálja fél lábáról a cipőt, és arra is papucsot húz. Ingerülten nézi fájós lábát.* A mindenségét, hogy meg van dagadva! *Előveszi a Józsitól kapott altatót. Egy pohár vizet keres, a tablettákat, egyiket a másik után, beledobálja. Vár, míg szétesnek a tabletták, aztán a mutatóujjával megkavarja a vizet. Nézi a tejszerű folyadékot. Egyet sóhajt, aztán önmagát biztatva, mondja a pohárnak. Na. Egy hajtással megissza a folyadékot, fintorít. Rohadt, keserű vacak. Fölkel a pamlagról, újságpapírt terít rá, lefekszik, papucsos lábát az újságpapírra teszi. A papír azonban lesiklik a földre. Kénytelen fölkelni, visszatenni az újságot, újra lefeküdni. Még egyszer felül, körülnéz, nem feledkezett-e meg valamiről, motyogva.* Megvan minden? *Eszébe jut, hogy most már mindegy, legyint, lefekszik, kezét összekulcsolja a mellén. Vár. Elég sokáig vár, aztán hirtelen felül, türelmetlenül körülnéz. A kutya mindenit! Mi lesz már? Visszafekszik, kezét összekulcsolja, vár. Egy kis idő múlva megszólal a telefon. Mérgesen odanéz, aztán fölkel, odalép, ingerülten.* Halló! Hát, asszonyom, maga a lehető legrosszabb percben telefonál. Beszéljünk magyarul, asszonyom! Azt a kalapot, amit a barátnőm kétszer is igazított, maga a végén átvette, kifizette és elvitte. Az, hogy túl sportos, minket már nem érdekel. Tudom, hogy a múltban mindig kihasználta a barátnőm nagyfokú akaratgyengeségét, de ezúttal csalódni fog. Lehet, hogy ő képes lenne még egyszer átigazítani azt a kalapot, de megnyugtathatom önt, asszonyom, hogy én is ott leszek. *Lecsapja a telefont. Flancos dög! Újra lefekszik, újra fölül, a két kezét előrenyújtja.* Na végre! Zsibbadok. *Lefekszik, kezét összekulcsolja, és elnyomja az álom.* *Ekkor a színpad elsötétül, csak a reflektor világítja meg Orbánnét, aki lassan fölül, megdörzsöli a szemét, lágy mozdulattal föláll, előrelép. Halkan, még félálomban elmondja, milyennek álmolta meg a halálát és a temetését.* Most elmondom, milyen szép temetésem volt. Amikor megöregedtem, eléggé megnyúlt az arcom, az orrom meg valahogy kiegyenesedett. A kettőnek együtt az lett az összhatása, mintha szigorúan néznék mindenkire. Amikor meghaltam, az a szigorúság mintegy varázsütésre leolvadt rólam. Még Ilus lányom is több ízben elmondta: "Szegény, most tényleg csak hatvanegynek látszik." "Még annyinak se" - mondta a házmesterné. "A homloka olyan sima, mint a márvány" - mondta Mistótné, a tejszarnokosnő. Hogy került oda Mistótné? No, mindegy. A szobám tele volt ismerősökkel. Sírtak, zokogtak, tördelték a kezüket, fölém hajoltak, mintha mondani szerettek volna valamit, de persze akkor már késő volt, nem mondhattak semmit. Utolsó utamra rengeteg ember kísért el, csak úgy feketéllett tőlük a temető. Sohase hittem volna, hogy ennyien fognak megsiratni. A gyászmenetet Giza néném nyitotta meg, bár sejtelmem sincs, ki sürgönyözött neki, mert amikor híre ment, hogy öngyilkos lettem, mindenki elvesztette a fejét. Misi fia hozta haza

repülőgépen, ő tolt a tolokocsit a halottaskocsi mögött. Azt is csak Giza intézhette el, hogy szegény, drága jó férjem mellé temessenek. Amikor leengedték a koporsót, egy kis összevisszaság támadt, mert Csermlényi Viktor, akit eddig senki se látott, elkezdett lökdösődni, és addig lökdösődött, amíg végre odafurakodott a sírhoz. Ez a lehetetlen fráter még a temetésemen se tudott tisztességesen viselkedni. Üvölni kezdett: "Egyetlenem, ne hagyj itt! Drága egyetlenem, gyere vissza!" Ezt beleordította a sírgödörbe, és ha a többiek vissza nem rántják, utánazuhant volna a koporsónak. Óriási hangja betöltötte a temetőt, elhallatszott egészen a főbejáratig, sőt, azon is túl, az autóbusz-végállomásig. *Sírva fakad, visszatapogatózik a pamlaghoz, lefekszik, és néhány hüppögés után újra elalszik.*

A színpadon hirtelen nappali világosság lesz. Orbánné mélyen alszik. Mellette, a tolokocsiban ül Giza. Gyengéden fölrázza, ami nem megy könnyen.

ORBÁNNÉ *vége ébredszik; dühös. Mi az? Még megdögleni se hagyják az embert. Észreveszi Gizát. Gizám! Édes, drága jó Gizám! Gizához hajol, aki csókra nyújtja az arcát, de Orbánné csak egy nagyot ásít. Aztán eszébe jut az álma. Képzeld, azt álmodtam, hogy jössz. Álmomban Misi hozott haza repülőgépen. Sírni kezd, ez a sírás hol a kétségbeesés, hol a düh, hol az öröm kifejezése. Eközben gusztustalanul szürcsöl az orrával. Még félig sírva mondja, felháborodva. Hát tudod, kérlek! Egy ilyen vén hülye! Hogy nem sül le a kékérről a bőr!*

GIZA Fújd ki az orrod, Liebling.

ORBÁNNÉ *legyint, hirtelen abbahagyja a sírást, főlháborodottan. Képzeld, drágám, hogy bemegyek ahhoz a vén dög anyjához, és tőle kell megtudnom, hogy ezek összeházasodnak, és elmentek villany-hasmelegítőt venni.*

GIZA *részvevően a kezébe temeti arcát. Hát ez rémes lehetett. Még nekem is összeszorul a szívem.*

ORBÁNNÉ *akinek jólesett ez a megjegyzés, mélyet sóhajt, keresni kezdi zsebkezdőjét, de nem találja, mire a széken átdobott selyemharisnyájába fújja az orrát. Aztán kiegyenesedik. Hason csúszva fog visszajönni hozzám.*

GIZA És ha visszajön, mit csinálsz?

ORBÁNNÉ Hogy mit csinálok? Ki fogom rúgni, drága Gizám.

GIZA *kétkedve csóválja a fejét. La Rochefoucauld azt írta: "En vieillissant, on devient plus fou et plus sage." Érted ezt, Liebling?*

ORBÁNNÉ Nem értem, de nem is fontos.

GIZA Én azért jöttem haza, hogy megvigasztalj, Liebling, de úgy látom, te szorulsz rá jobban.

ORBÁNNÉ *teljesen felébredve és magához térve. Ronda disznó vagyok! Megjön a nővérem, akit tizenhat éve nem láttam, és csak magammal vagyok elfoglalva. Hogy vagy, drágám? Hogy kerültél ide?*

GIZA Repülővel jöttem. A repülőtérrel taxival hoztak idáig.

ORBÁNNÉ Én pedig, kérlek szépen, tudod, mit csináltam? Megmérgeztem magam!

GIZA Mit csináltál?

ORBÁNNÉ *legyint.* Hagyjuk, Gizám! Nekem soha semmi se sikerült. *Megcsókolja Gizát.* Elfáradtál az úton? Ne csináljak egy kávé? Vagy hozzak szódavizet? Nem ennél rántottát? Fürödni nem akarsz? Pisilned se kell menni?

GIZA Nem kell semmi, amíg ki nem mondtam a bűvszót.

ORBÁNNÉ Mi az a bűvszó?

GIZA Léta.

ORBÁNNÉ Hogyhogy Léta?

GIZA *mosolyog.* Léta, a szép, a felejthetetlen Léta. Ott fogunk lakni.

ORBÁNNÉ Kik fognak ott lakni?

GIZA Mi fogunk ott lakni, Liebling.

ORBÁNNÉ De miért kellene nekünk vidékre mennünk, édes Gizám?

GIZA Léta nem vidék. Léta, az Léta.

ORBÁNNÉ De kinek jó ez?

GIZA Mindkettőnknek, Liebling, de elsősorban neked.

ORBÁNNÉ Csak nem képzeled, hogy lelki beteg vagyok? Mert ha azt képzeled, ezt kikérem magamnak.

GIZA Ne kerülgesd a kását.

ORBÁNNÉ Ha szabad kérdezni, ki kerülgeti a kását?

GIZA Te kerülgeted a kását. Bizonyára azért, mert nem tetszik neked a létai terv.

ORBÁNNÉ Én mindenbe belenyugszom, amit te akarsz, édes Gizám. Egyébként torkig vagyok ezzel a bűdös Budapesttel, úgyhogy szívesen elmegyek a pokol fenekére is.

GIZA Őszintén mondd ezt?

ORBÁNNÉ Egészen őszintén.

GIZA Erről nem vagyok meggyőződve.

ORBÁNNÉ Ha akarod, megesküszöm rá.

GIZA Inkább nem, Liebling.

ORBÁNNÉ Pedig esküszöm szegény jó apánk emlékére, édes Gizám, hogy torkig vagyok ezzel a cigányélettel.

GIZA Hát jó. És mondd, lehet Pesten autót bérelni egy vidéki útra?

ORBÁNNÉ Miért ne lehetne?

GIZA Telefonon is lehet bérautót rendelni?

ORBÁNNÉ Azt is lehet.

GIZA Ha körül akarunk nézni Létán, legjobb volna most rögtön megrendelni a kocsit, feltéve, hogy Pesten létezik akkora bérautó, amelybe belefér az én tolókosim.

ORBÁNNÉ Drága Gizám, Pesten is lehet telefonon autót rendelni, és Pesten is kétféle taxi van, kistaxi és nagytaxi, végül pedig, hidd el, kérlek, hogy Pesten is hátul pisilnek a kutyák, nem pedig elöl, de nem ez a baj. A baj az, hogy az egész ügy, sajnos, nem aktuális.

GIZA Miért nem aktuális?

ORBÁNNÉ Mert a cukorgyári családokat beköltöztették Létáról, és a régi tisztalakások lakatlanok.

GIZA És ez miért baj? Legalább nem zavar bennünket senki.

ORBÁNNÉ Azért baj, drága Gizám, mert a lakások nemcsak lakatlanok, hanem romosak is. A falakat befutotta a repkény, széthordták a tetőket és az ablakokat.

GIZA Ez se baj, Liebling. Sőt. Legalább úgy építjük újjá a házat, ahogy nekünk a legjobb.

ORBÁNNÉ De miből, ha szabad kérdeznem?

GIZA Van miből, mert Misi boldogan segít.

ORBÁNNÉ *kifogyott az érvekből, komoran maga elé mered. Amikor Giza meg akarja fogni a kezét, ingerülten visszahúzza.*

GIZA *türelmesen.* Drágám! Misi se akarta megérteni, miért is vágyom vissza Létára. Mert mi neki Léta? Egy semmitmondó helységnév. De mi vagyunk, drágám, a szép Szkalla lányok. Nekünk ott kezdődött az életünk hosszú mondata. És mi csak azzal tudnánk rátenni a pontot, ha te meg én most szépen visszaköltöznénk oda. Hiszen úgyis torkig vagy már ezzel a cigányélettel, ahogy én Garmisch-Partenkirchennel. És ott csönd lesz, drágám, nyugalmas, békességes csönd. És most hallani akarom, örülsz vagy nem?

ORBÁNNÉ *váratlan fordulattal Egérke szobája felé fordul, és kihívóan elnyávogja magát.*

GIZA Mi volt ez?

ORBÁNNÉ Semmi.

GIZA Hogyhogy semmi?

ORBÁNNÉ Semmi különös. Csak nyávoztam egyet.

GIZA De miért nyávoztál?

ORBÁNNÉ Mert Egérke hazajött a hivatalból. Ilyenkor az a szokás, hogy én átnyávogok, Egérke pedig visszanyávog.

GIZA *nem érti.* Ja úgy.

ORBÁNNÉ Szíves engedelmeddel, most áthívom.

GIZA Talán majd máskor, Liebling.

ORBÁNNÉ Egérke hihetetlenül érzékeny, drága Gizám.

GIZA Ahogy gondolod, Liebling!

ORBÁNNÉ *öklével döngeti a falat.*

EGÉRKE *azonnal megjelenik; olvadó arccal bámul Gizára.* Istenem! Erzsike testvérménje! Azonnal ráismertem! Igazán nagyon, de nagyon örülök.

ORBÁNNÉ Ő az Egérke. Hiszen tudod. Aki olyan remekül tudja utánozni az adjunktusék macskáját.

EGÉRKE *majd elsüllyed.* Jaj, dehogyis.

ORBÁNNÉ Nyávojj egyet!

EGÉRKE Nem, nem. Más az, ugye, amikor az ember családi körben tréfál, és más, ha megismerkedik az ilyen kiváló valakivel.

ORBÁNNÉ Ne affektálj, mert agyonütlek.

EGÉRKE Jaj, Erzsike, ilyet ne kívánjon tőlem. Nem lehetne holnap?

ORBÁNNÉ Giza nem fog rád holnapig várni. Légy szíves, azonnal nyávojj egyet!

EGÉRKE Hát jó, de ne tessék ide nézni. *Elfordul, koncentrál, mint egy énekes az ária előtt, torkát köszörüli, aztán elnyávozza magát.*

ORBÁNNÉ Mit szólsz hozzá, drága Gizám?

GIZA *zavart mosollyal.* Igazán nagyon szép volt.

EGÉRKE Tessék elhinni, hogy Erzsike legalább olyan ügyes, mint én.

ORBÁNNÉ felszólítás nélkül az arcába nyávog Gizának.

GIZA elneveti magát. Nem is tudtam, hogy ilyen szépen tudsz nyávogni, Liebling.

ORBÁNNÉ Ez még semmi, édes Gizám. Egérke, menj a helyedre.

Orbánné és Egérke az asztal két átellenes oldalára áll. Előbb áthajolnak az asztalon, és minden nyávogás után összeütik az orrukat, aztán megkapaszkodnak az asztal peremében, körbejárják, miközben az orruk hegye összeér, és nyávognak.

GIZA teli torokból nevet. Jaj, hagyjátok már abba!

ORBÁNNÉ És most várj, édes Gizám! Egérke, menj ki az előszobába. *Egérke kimegy. Orbánné a pamlag mögé bújik, onnan mondja.* Tudod, Gizám, sokkal izgalmasabb, ha a két macska nem látja egymást.

Egérke nyávog, Orbánné a pamlag mögül hívogatja. Aztán Egérke az orra hegyével belöki az ajtót, izgatottan miákolva, négykézláb bemászik a szobába, Orbánné a pamlag mögül visszanyávog.

ORBÁNNÉ Most légy szíves figyelni, drága Gizám. *Négykézláb előmászik, és dühösen nyávogva, nekiront Egérkének. Nagy küzdelem folyik a szőnyegen, végül is Orbánné beszorítja Egérkét az asztal alá. Orrával bökdösi, amitől az föl-fölvisít, mert csiklandós. Orbánné kiszól az asztal alól. Látsz minket, Gizám?*

GIZA Látlak, látlak... *Már alig tud szólni nevéttében; úgy kormányozza a tolószéket, hogy minél többet lásson.*

Egérke megpróbál kiszökni az asztal alól, de Orbánné nem hagyja. Giza már a derekát fogja a nevetéstől. Egérke orvul bevárja Orbánnét, fellöki és átmászik rajta. Eközben Orbánné csiklandozni kezdi.

EGÉRKE Jaj, ne tessék engem csiklandozni, mert meghalok!

Rémülten felvisít, és nagy békaugrásokkal kimenekül a szobából. Orbánné üldözi, de nem megy utána, nevetve, nyögve, lélegzet után kapkodva, visszamászik Gizához, s ereje fogytán ülve marad a földön.

GIZA kacagva nézi Orbánnét, aztán elkomolyodik. Liebling!

ORBÁNNÉ Mit parancsolsz, Gizám?

GIZA előre hajol, ságva mondja. Kérlek, becsináltam.

ORBÁNNÉ megpróbál feltápászkodni, de nem tud. Szegénykém. Pedig kétszer is kérdeztem az előbb.

GIZA Akkor még nem kellett. És én nem vagyok ilyen nagy nevetésekhez szokva.

ORBÁNNÉ Mindjárt, drágám. Csak kifújom magam.

Orbánné a padlón kuporog, levegő után kapkodva. A két nővér fölött megjelenik a háttérre vetített fénykép. Orbánné még a földön, de már indulat nélkül, tárgyilagosan.

Ez a pillanatkép 1918-ban vagy 1919-ben készült, a Szolnok megyei Létán, a Holt-Tisza partján, a cukorgyári lakótelep közelében. De hogy hajnalban-e vagy késő délután, azt csak találgatni lehet. Biztos csak az, hogy bennünket ábrázol, Szolnok megye szépeit, a Szkalla lányokat, habos túllruhában, szélfútta hajjal, nevetve, integetve, egy domboldalról lefutva. De hogy ki elé, mi elé futottunk, kinek vagy minek örültünk, az most már örök talány marad.

Függöny

